

2
klasa
część 2

Nowy Elementarz
Odkrywców
Podręcznik

Nowości!
EDYCJA 2024-2026

nowa
era

2
klasa
część 2

NOWY Elementarz
Odkrywców
Podręcznik

1.

2.

3.

Z tej książki Ty i inne dzieci będziecie korzystać przez kolejne lata.
Szanujcie ją i dbajcie o nią.

Jak korzystać z podręcznika

pierwszy poziom trudności
(tekst podstawowy dla wszystkich dzieci – kolor zielony)

Małgorzata Domagala

Trening czyni mistrza

Przed wyjściem do szkoły Tomek często narzekał, że boli go brzuch i nie może ćwiczyć na wuefie. Mama bardzo się tym martwiła.

Pewnego dnia tata wziął Tomka na kolana i zapytał go, jaki ma kłopot na lekcjach wuefu. Tomek powiedział, że wstydzi się ćwiczyć, bo biega najwolniej ze wszystkich dzieci w klasie. Tata przytulił syna i powiedział:

– Rozumiem, że bardzo się tym martwisz. Ale coś ci powiem: Możesz już przestać się smucić. Wiem, co trzeba zrobić, i pomogę ci. Wstaniemy jutro wcześniej, weźmiemy Tropa i pojdziemy pobiegać.

Razem? Tak, tak! Hurra! – Tomek podskakiwał z radości.

– Trop też będzie szczęśliwy – śmiał się tata. – Jak potrenujemy codziennie, to zobaczysz, że będzie lepiej. Jest takie mądre powiedzenie: „Trening czyni mistrza”.

I odtąd co rano biegali z psem.

Na koniec semestru odbyły się klasowe zawody w bieganiu. Tomek zajął czwarte miejsce. Był niesamowicie szczęśliwy. Pani pogratulowała zwycięzcom, a potem powiedziała:

– Teraz proszę o wielkie brawa dla Tomka, który zrobił największe postępy od początku roku. Jak tego dokonałeś, Tomku?

– Pomogli mi moi przyjaciele: tata i Trop – odpowiedział chłopiec uśmiechnięty od ucha do ucha.

1. Powiedz, jakie wyniki stosował Tomek, żeby nie ćwiczyć na wuefie. Dlaczego to robił?
2. Jak się zachował tata Tomka? Co zrobił?
3. Jak należy rozumieć powiedzenie: „Trening czyni mistrza”? Czy można zastosować te słowa w odniesieniu do innych dziedzin niż sport?
4. Jaki jest twój ulubiony sport? Czy często go uprawiasz?

drugi poziom trudności
(tekst dla dzieci lepiej czytających – kolor czarny i zielony)

temat dnia

krąg tematyczny

pytania do tekstu i polecenia

realistyczne zdjęcia
obrazują świat przyrody

ćwiczenia z edukacji
przyrodniczej

Stany skupienia wody

1. Przeczytaj instrukcję i wykonaj doświadczenia. Sprawdź, czy wyniki doświadczeń zgadzają się z informacjami pod obrazkami.

Lód pod wpływem wysokiej temperatury topnieje.

Woda pod wpływem wysokiej temperatury paruje.

Para wodna pod wpływem niskiej temperatury się skrapla.

2. Nalej wodę do foliowego woreczka, zamknij go szczelnie i włóż do zamrażalnika. Następnego dnia sprawdź, co się stało z wodą w niskiej temperaturze.

tekst do słuchania

Jerzy Piłkowski

To już zima

Kiedy woda udaje, że
to już wiem, co to znaczy
to już zima.

Kiedy deszcz się zmienia w biały puch,
zwykły deszczyk z jesiennych słot i pluch,
to już zima.

Kiedy z ziemi tysiące różnych barw
znikną gdzieś, jakby wszystkie gumki stały,
to już zima.

Kiedy rankiem wyrosną u twych szyb
srebrne kwiaty, choć nie ślad ich tam nikt,
to już zima.

Kiedy oddech bielutki frunie z ust,
bo go mróz tak pobielił, tegi mróz,
to już zima.

Po tym wszystkim, com ci przed chwilą rzekł*,
poznasz łatwo, gdy spadnie pierwszy śnieg,
że już zima.

* com ci przed chwilą rzekł –
co ja ci przed chwilą powiedziałem

1. Na podstawie wiersza powiedz, co świadczy o tym, że jest już zima.
2. Jak rozumiesz sformułowania użyte w wierszu: woda udaje, że jest szkłem, deszcz się zmienia w biały puch i wyrosną z [...] szyb srebrne kwiaty? Z czym ci się one kojarzą?
3. Narysuj zimowy pejzaż białą i błękitną kredką na ciemnym kartonie.

42 Wokół Bożego Narodzenia Świat w zimowej szacie

Małgorzata Strzałkowska

Chmura w górze, górze w chmurze

Chmura w górze, góra w chmurze,
a ja bzdurki sobie bzdurzę!

Słońce sunie nad **górami**,
echo hasa sobie w lesie,
w **górze** lata biały **orzeł**,
echo w dal głos **orla** niesie.

W **borze** staw błękitny zamarzł
i lśni pięknie, lodem skutą,
a pod **borem** idzie **łyżwiarz**
i **łyżwiarskie** taszczy buty.

W cieniu gór **narciarzy** troje,
na **narciarskich** kijkach wspartych,
opowiada coś trzy po **trzy**
i wesołe stroi żarty.

Pod sosnami Jaś **saneczkarz**
mknie po **saneczkarskim** torze –
kto żyw, na **dwór** dziś wybiega,
bo tak cudnie jest na **dworze**!

Tu, jak wiemy z doświadczenia,
rz się na **r** wymienia!

1. Odszukaj w tekście wszystkie pary wyrazów, w których je w zeszycie.
2. Wybierz jedną zwrotkę rymowanki i naucz się jej na i wyrażnie. Następnie zapisz tę zwrotkę z pamięci w i wyrażnie.
3. Podaj inne przykłady wyrazów z **rz**, które wymienia

wprowadzenie w świat ortografii

stopniowe wprowadzenie różnych form wypowiedzi pisemnych

Sztuka pisania Ogłoszenie

1. Przeczytaj ogłoszenie o zagubionym kotku. Jakie informacje zostały w nim przekazane? Kto je napisał? Jak wyglądał zagubiony kot?

Uwaga!
1 grudnia na ulicy Młoczeńskiej
zaginął szary, przegubany kot
z plamką na nosie. Wali się
Cukierek. Jeśli ktoś wie, gdzie jest
mój kot, proszę o informację.
telefon: 101 011 000
Marek

ćwiczenia z edukacji polonistycznej i społecznej

Nasz język polski

Ogłoszenie powinno być krótkie, ale musi zawierać
wszystkie ważne informacje:

- **kiedy i gdzie** się coś zgubiło,
- **co to jest i jak wygląda** zguba,
- **numer telefonu**, pod którym znalazca
może się z nami skontaktować.

wprowadzenie w świat emocji i wartości

Katarzyna Bonina

Spór o koronę

Ania i Zuzia stały przed lustrem. Szykowały
szkolny bal przebierańców!
– To moja korona! – krzyknęła nagle Zuzia. – Ja będę królową!
– A właśnie, że ja! – zawołała Ania.
Siostry bliźniaczki miewają podobne pomysły... I żadna nie
chciała ustąpić. Mama westchnęła.
– Skoro nie potraficie się pogodzić, schowam koronę do szafy.
Dziewczynki poszły obrażone do swoich pokoi. Każda
postanowiła, że przygotuje sobie nowe przebranie.
Po jakimś czasie Ania weszła do kuchni. Na głowie miała
czerwony kapturek. W ręku trzymała koszyk.
Nagle otworzyły się drzwi pokoju Zuzi. Stał w nich groźny wilk!
– Widzę, że jesteście gotowe – powiedziała mama.
Dziewczynki spojrzały na siebie, wybuchnęły śmiechem
i zgodnie ruszyły na bal.

1. O co pokłóciły się siostry? Jak zareagowała mama? Jak myślisz, dlaczego?
2. Jak zakończyła się kłótnia? Jak dziewczynki rozwiązały swój problem?
3. Zaproponujcie Ani i Zuzi kilka innych rozwiązań ich problemu. Porozmawiajcie w klasie, które z nich uważacie za najlepsze i dlaczego.

Kłótnie są czymś normalnym, zdarzają się wszystkim. Kłócimy się najczęściej wtedy,
kiedy mamy inne zdanie na jakiś temat, kiedy za wszelką cenę chcemy postawić na
swoim, bo uważamy, że na pewno to my mamy rację.
Nie warto w takich sytuacjach się złościć ani obrażać, lepiej
wspólnie poszukać dobrego rozwiązania sporu. Trzeba ustalić,
o co tak naprawdę chodzi każdej ze stron. Jest szansa,
że wtedy uda się razem znaleźć takie wyjście, na które
zgodzi się każdy. Przecież od dawna wiadomo, że „zgoda
buduje, a niezgoda rujnuje”. Warto zawsze o tym pamiętać.

68 Zaproszenie na bal

przekaz dla dziecka o emocjach i wartościach

Co robi? Co robią?

1. Jak zwierzęta pomagają ludziom? Co robią? Uzupełnij zdania pod rysunkami wyrazami
wybranymi z ramki. Odczytaj te zdania i zapisz je w zeszycie.

ciągną • ciągnie • pilnuje • pilnują

Pies domu.
co robi?

Psy stada.
co robią?

Koń pług.
co robi?

Konie bryczkę.
co robią?

- Które z dronionych przez ciebie wyrazów mówią o tym, co robi jedno zwierzę,
co robi wiele zwierząt? Zapisz te wyrazy w zeszycie

co robi?

co robią?

Nasz język polski

Wyrazy: **ciągnie**, **pilnuje**, **ciągną**, **pilnują**
oznaczają czynności. Odpowiedz na pytania: **co robi?**, **co robią?**

co robi? co robią?

ciągną • ciągnie • pilnuje • pilnują

wprowadzenie w świat nauki o języku

zadania trudniejsze

doświadczenia

Legenda o białym orle

Wędrowali bracia Lech, Czech i Rus przez prastarą puszcę. Szukali miejsca na swoje siedziby. Trudno im było się rozstać.

Nagle ujrzeni stadko jeleni na polanie. Napięli łuki. Świsnęły strzały. Ale zwierzęta szybsze od strzał rozbiegły się w trzy światy strony. Skoczyli bracia w pogoń. Lech na północ, Czech na południe, a Rus na wschód.

Lech ze swą drużyną długo gonił pięknego jelenia. Gwiazdy błyskały już na niebie, kiedy strudzeni wędrowcy ułożyli się do snu pod dębem na wzgórzu.

O świcie obudził ich łopot skrzydeł. Ujrzeni nad sobą ogromnego orła. Ptak usiadł w gnieździe. Orle pióra połyskiwały srebrzyście w blaskach wschodzącego słońca. Wszyscy patrzyli oczarowani.

– Tu zostaniemy! – powiedział Lech do swych towarzyszy. – To najpiękniejsze miejsce na świecie. Zbudujemy tutaj osadę. A biały orzeł będzie naszym znakiem.

I w środku puszczy zbudował Lech obronny gród. Nazwano go Gnieznem, by nazwa przypominała orle gniazdo.

Znak Białego Orła jest bliski sercu każdego Polaka. Już ponad tysiąc lat towarzyszy dzieciom, wnukom i prawnukom Lecha.

Znak ten zna każde polskie dziecko. Do dziś bowiem biały orzeł jest godłem naszej Ojczyzny.

1. Kto, według legendy, założył Gniezno i gdzie zostało ono zbudowane?
2. Jakie miasto jest dziś stolicą Polski? Czy wiesz, jakie miasta były wcześniej stolicami naszego kraju? Porozmawiajcie o tym.
3. Jaki związek z tą legendą ma nasze godło państwowe?
4. Opowiedz swoimi słowami legendę o białym orle.
5. Wyobraź sobie, że towarzyszysz Lechowi w jego wędrówce. Opowiedz, co się wam przydarzyło.
6. Narysuj na kartce z bloku wybraną scenę z legendy.

Godło Polski

Każde państwo ma swoje godło. Jest to symbol, czyli specjalny znak, który umieszcza się na monetach, czapkach żołnierzy, pieczęciach i budynkach ważnych urzędów.

Biały orzeł od najdawniejszych czasów był symbolem Polski.

- Zobacz, jak wyglądało godło naszego kraju dawniej i jak wygląda teraz. Które godło to obecne godło Polski? Powiedz, jak ono wygląda.

Według ornitologów, czyli naukowców zajmujących się ptakami, na polskim godle widzimy bielika. Czy wiecie, że bielik nie jest orłem? Bieliki to inna grupa ptaków, choć również tak silnych i drapieżnych jak orły.

Zakończenie -ów

1. Odczytaj nazwy miast na drogowskazach.

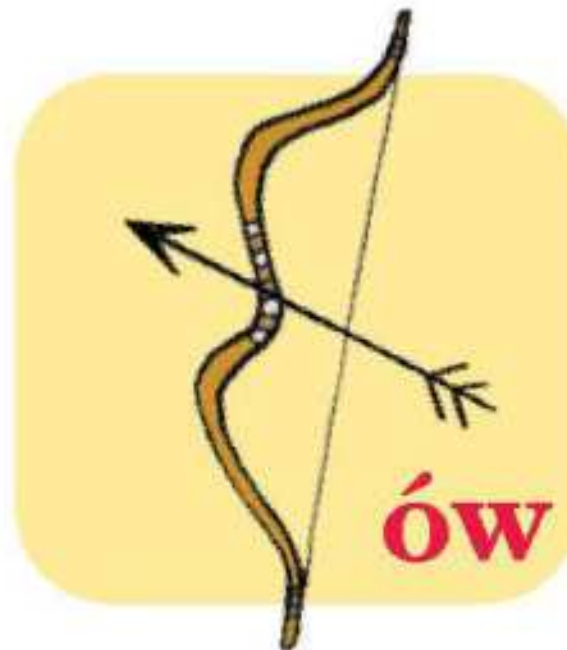
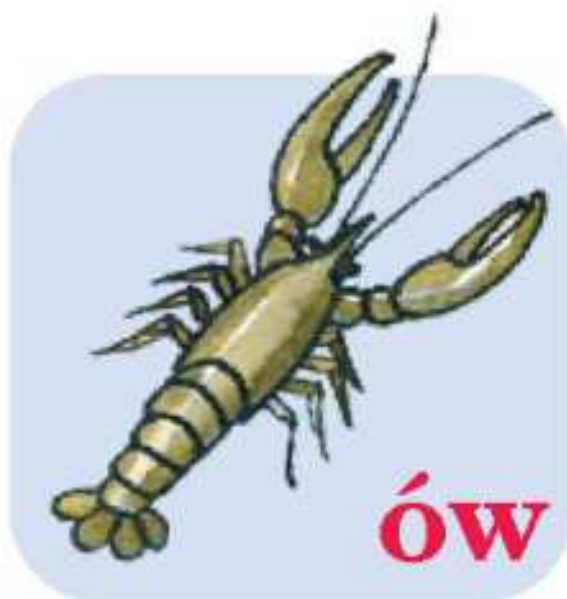
- Co można zauważyć w pisowni nazw tych miast?
- Zapisz w zeszycie wszystkie nazwy miast z drogowskazów w kolejności alfabetycznej.

2. Do każdego imienia dodaj zakończenie **-ów**. Odczytaj utworzone w ten sposób nazwy miast i wsi.

August • Tomasz • Jan • Józef •
Adam • Henryk • Marian

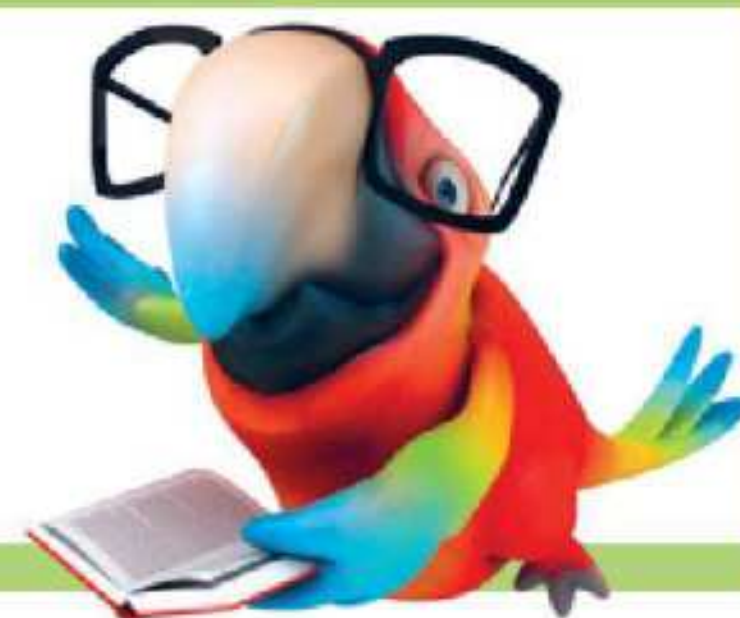
-ów

3. Rozwiąż rebusy i odczytaj nazwy miejscowości. Rozwiązania zapisz poprawnie w zeszycie.

Nasz język polski

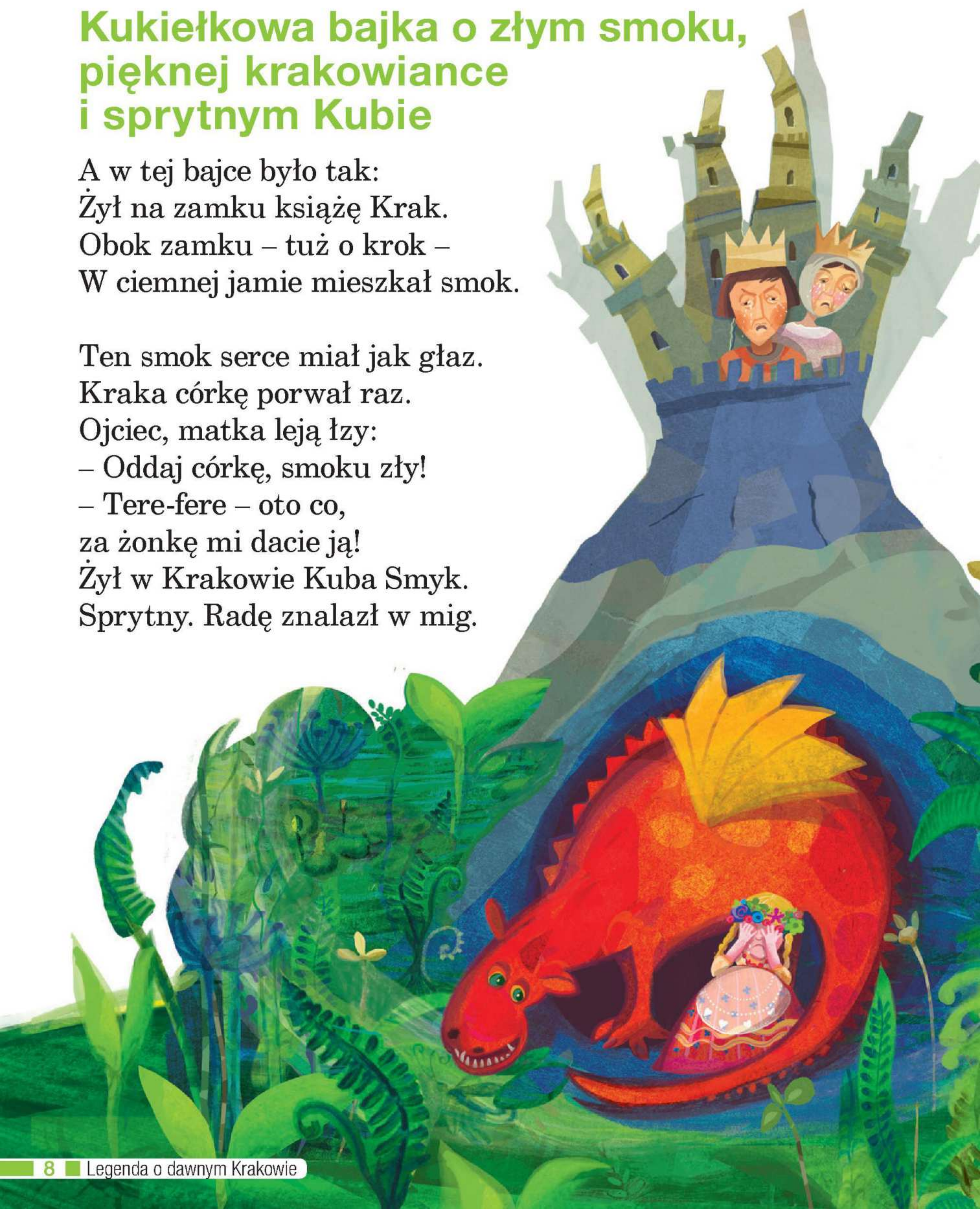
W nazwach miast i wsi zakończonych na **-ów** piszemy zawsze **ó**. Na przykład: **Kraków**, **Tarnów**, **Rzeszów**, **Lubartów**.

Kukiełkowa bajka o złym smoku, pięknej krakowiance i sprytnym Kubie

A w tej bajce było tak:
Żył na zamku książę Krak.
Obok zamku – tuż o krok –
W ciemnej jamie mieszkał smok.

Ten smok serce miał jak głaz.
Kraka córkę porwał raz.
Ojciec, matka leją łzy:
– Oddaj córkę, smoku zły!
– Tere-fere – oto co,
za żonkę mi dacie ją!
Żył w Krakowie Kuba Smyk.
Sprytny. Radę znalazł w mig.

Rankiem następnego dnia
kupił siarki wiadra dwa.
Skórkę owcy z kołka zdjął
i siarki nasypał w nią.

Znalazł owcę smok i rad
na obiad ją sobie zjadł.
Wnet go ostry złapał ból,
pije wodę – gul, gul, gul...

Pufff! Po smoku. Książę Krak
do wesela daje znak.
Biały welon. Bukiet róż,
no i... to koniec bajki już.

1. Gdzie wydarzyła się ta historia? Wymień bohaterów, którzy w niej występują.
2. Powiedz, na czym polegał podstęp Kuby. Znajdź i przeczytaj odpowiedni fragment tekstu.
3. Przygotujcie w klasie inscenizację opowieści o smoku wawelskim.
4. Wymyślcie w parach inne zakończenie tej historii i opowiedzcie je koleżankom i kolegom.

Bogactwa Ziemi

Węgiel

to skała powstała z obumarłych szczątków roślin, które przez miliony lat były ukryte głęboko w ziemi.

Kreda

powstała ze sprasowanych pancerzyków drobnych zwierząt wodnych.

Piasek

to najczęściej spotykane bogactwo naturalne, choć nie wszyscy wiedzą, że również jest skałą.

Sól

jest wydobywana z podziemnych złóż.

Inną metodą otrzymywania soli jest odparowanie słonej wody.

Najbardziej znana kopalnia soli znajduje się w Wieliczce.

1. Co to są bogactwa naturalne? Co wiesz na temat pokazanych na zdjęciach bogactw?
2. Znajdź na mapie Polski Wieliczkę.
3. Jakie znasz inne bogactwa Ziemi?

Jak powstają kryształy soli?

1. Przeczytaj instrukcję i wykonaj doświadczenie. Dowiesz się, w jaki sposób powstają kryształy soli.

Potrzebne będą:

1.

Nalej do słoika wody do połowy jego wysokości.

2.

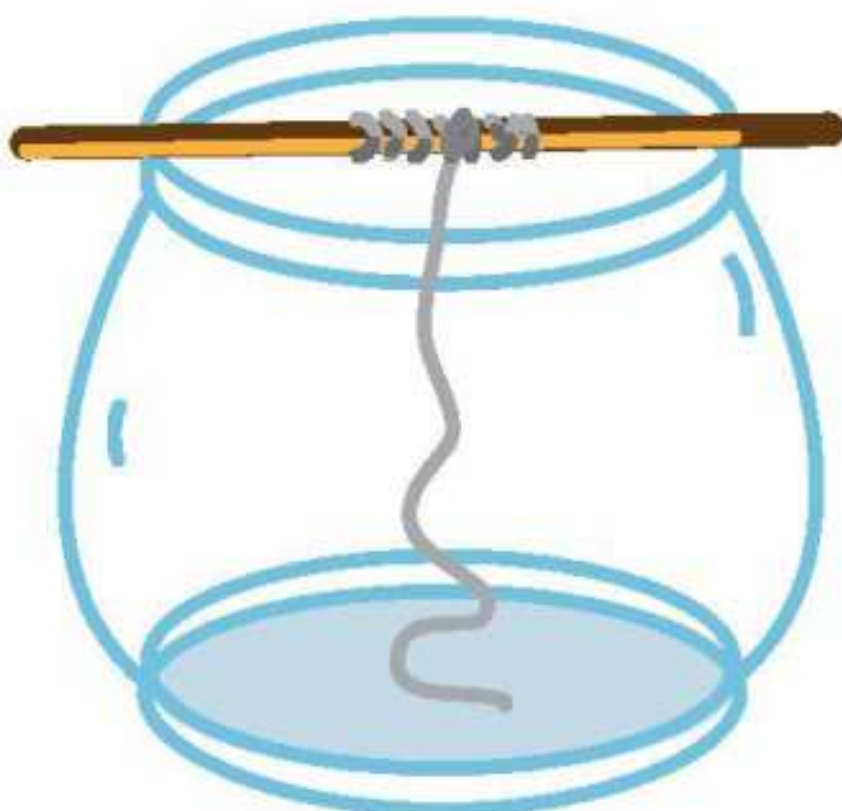
Wsypuj sól do wody i mieszaj. Przestań ją wsypywać, kiedy sól nie będzie się już rozpuszczała.

3.

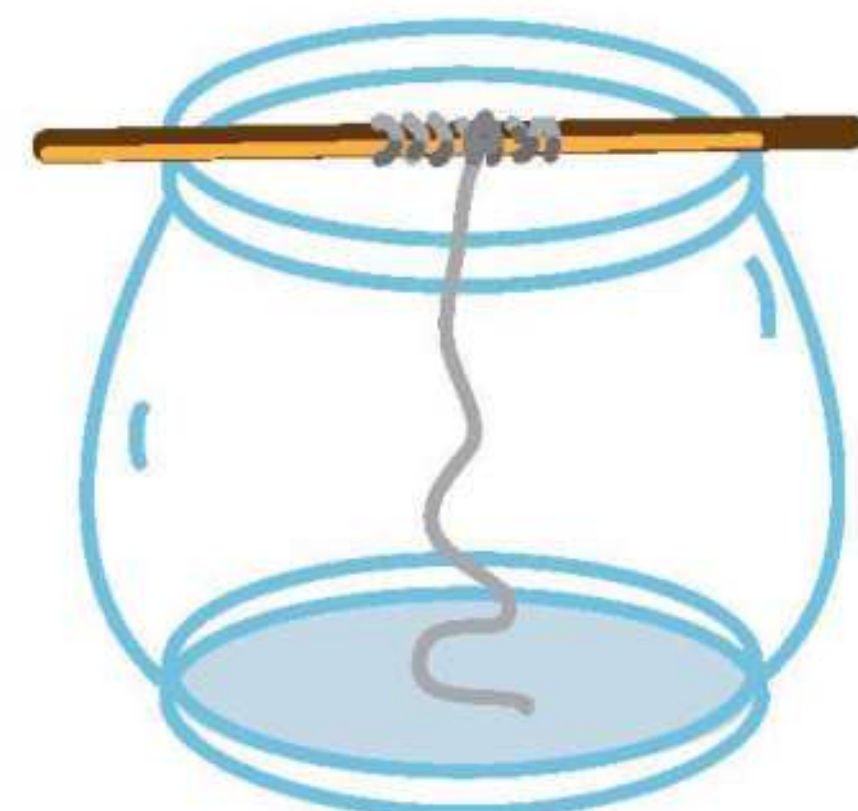

Przywiąż do patyczka kawałek wełnianej nitki i połóż go na słoiku. Nitka musi dotykać dna. Odstaw słoik i poczekaj dwa tygodnie.

- Jak wyglądała nitka pierwszego dnia, a jak po dwóch tygodniach? Przerysuj ilustracje do zeszytu i uzupełnij je wynikami swoich obserwacji.

pierwszy dzień

po dwóch tygodniach

Wolność, radość, niepodległość

Dziś 11 listopada. Tata zabrał Marka i Zuzię na uroczystości przy Grobie Nieznanego Żołnierza.

– To wyjątkowe miejsce – tłumaczy tata. – Wspominamy tu wszystkich polskich żołnierzy, którzy walczyli za ojczyznę. Szczególnie tych, którzy za nią zginęli.

Marek poważnie kiwa głową, a młodsza siostra go naśladuje. Gra orkiestra. Na placu równym krokiem maszeruje wielokolorowy oddział różnych rodzajów wojsk. Będzie pełnić wartę przy tym wyjątkowym grobie.

Tata, Marek i Zuzia idą z biało-czerwonymi chorągiewkami.

Mijają ich legioniści w szarych mundurach, ułani na koniach, powstańcy z biało-czerwonymi opaskami.

– Strój przez lata się zmieniał, ale orzełek na żołnierskich czapkach i hełmach pozostawał ten sam, choć nie taki sam

– tłumaczy tata. – Widzicie go?

I żeby mała Zuzia mogła wyraźniej wszystko zobaczyć, sadza ją sobie na ramionach.

– Oni wszyscy bronili Polski, prawda? – pyta z góry Zuzia, pokazując maszerujących żołnierzy. – I obronili. Dlatego teraz mamy Święto Niepodległości.

– To nie było takie proste, ale właściwie masz rację... – mówi tata. – O wolność i niepodległość musieliśmy walczyć niejeden raz.

– A teraz już nie musimy – dodaje Marek.

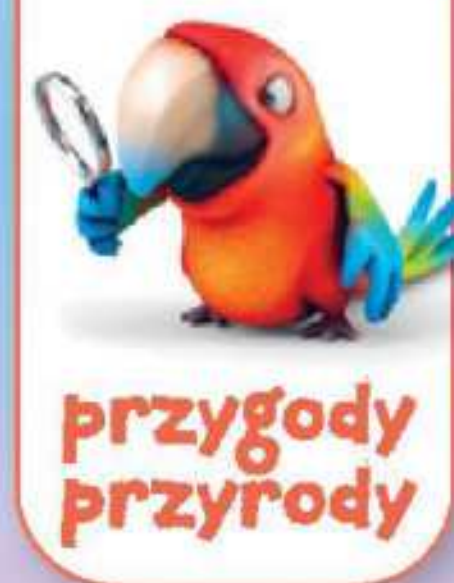
– To prawda – potwierdza tata. – Ale pamiętamy o tych, którym naszą niepodległość zawdzięczamy. Dlatego tu jesteście.

I wszyscy troje mocno machają chorągiewkami.

1. Jakie święto obchodzimy w Polsce 11 listopada? Co wiesz o tym święcie?
2. Jak Zuzia i Marek świętowali rocznicę odzyskania niepodległości? Przeczytajcie uważnie tekst i porozmawiajcie o tym, co i kogo widzieli.
3. Jakie znasz polskie symbole narodowe? Jak powinniśmy się do nich odnosić?
4. Wykonajcie w klasie chorągiewki lub kotyliony na Narodowe Święto Niepodległości.

Zjawiska atmosferyczne

Jaka jest dzisiaj pogoda? Na pewno z łatwością odpowiecie na to pytanie. Ładna, jest zimno, pada deszcz. Żeby jednak określić, jaka jest pogoda, specjaliści oceniają stan podstawowych jej składników. Składnikami pogody są między innymi: temperatura powietrza, wiatr, zachmurzenie i różne rodzaje opadów.

W każdej porze roku możemy zaobserwować także typowe dla niej zjawiska atmosferyczne, takie jak na przykład: burza, grad, mgła, szron pokrywający rośliny i przedmioty, a także barwna tęcza.

Grad to lodowe bryłki. Powstaje, gdy chmury szybko unoszą się do góry. Kropelki wody w nich zawarte bardzo szybko wtedy zamarzają i stają się grudkami lodu.

Tęcza powstaje, gdy podczas deszczu zaczyna świecić słońce. Światło przechodzące przez krople wody zostaje rozdzielone na pasma o różnych barwach. Kolory tęczy zawsze są ułożone w takiej samej kolejności.

Burza to intensywne opady deszczu lub deszczu i gradu, którym towarzyszą błyskawice i grzmoty.

Mgła to kropelki wody zawieszone w powietrzu. Mogą one bardzo ograniczać widoczność.

Szron to igiełki lodowe, powstałe z pary wodnej, która osadza się na zimnych przedmiotach i zamarza.

Jak ludzie obserwują pogodę?

Meteorolodzy badają pogodę panującą na danym obszarze w określonym czasie i starają się przewidzieć jej zmiany, czyli przedstawić prognozę pogody na kilka, a nawet kilkanaście dni naprzód. Używają do tego specjalnych przyrządów.

Termometr służy do pomiaru temperatury powietrza na zewnątrz, ale też i wewnątrz pomieszczeń. Domowe termometry wskazują temperatury powyżej zera. Te umieszczane na dworze pokazują również, jak duży jest mróz.

Deszczomierz służy do mierzenia ilości opadów. Najprostsze deszczomierze to plastikowe naczynka, w których gromadzi się woda deszczowa. Umieszczone na nich oznaczenia umożliwiają odczytanie, ile jej jest.

Wiatromierz mierzy prędkość wiatru, może wskazywać również jego kierunek.

1. Wybierz jedno ze zdjęć i powiedz, jak wygląda pokazany na nim przedmiot. Spróbuj wyjaśnić, jak on działa.
2. Jakie przyrządy służące do obserwowania pogody są w twoim domu i w szkole?
3. Pomyśl i pokaż, w jaki sposób można określić kierunek wiatru bez wiatromierza.

Jesienią

Jesienią,
sama to kiedyś widziałam,
odlatują moje letnie sukienki
do ciepłych krajów.

Na falbankach kwiecistych,
kraciastych
przelatują nocą nad miastem.
Na tych wzorkach, kolorkach,
na plisach
lecą cicho, że nic nie słysząc.

A za nimi klapki i sandały –
też zupełnie jakby skrzydła miały.
Pod gwiazdami,
pod jesiennym słońcem
migną czasem ich klamerki błyszczące.

A do mnie,
do domu
z oddali
powracają czapka i szalik.
Na wieszakach przysiadają
zasapane,
na dnie szafy
wiją gniazda wełniane.

1. O czym jest mowa w wierszu? Jak myślisz, czy przedstawione w nim sytuacje są prawdziwe?
2. Wymień inne zmyślane czynności, które mogą wykonywać letnie i jesienne stroje.

W pogoni za modą

To, że siedzę w ostatniej ławce, nie znaczy, że nie wiem, co się dzieje w klasie. Wręcz przeciwnie. Wszystko z mojej ławki widzę. Na przykład to, że Lena znów była w sobotę na zakupach. Spod mundurka wystaje jej koszulka w serduszka. Trampki też ma w serduszka. Taka jest podobno moda.

Na przerwie wszyscy podziwialiśmy nowe ciuchy Leny. Tylko Klaudia kręciła nosem.

– Eeee tam – powiedziała. – Serduszka to przeżytek. Teraz modna jest kratka!

– No, co ty! – zakrzyczeliśmy ją. – Chyba zwariowałaś! Ale kiedy tydzień później połowa szóstoklasistów pojawiła się na podwórku w koszulach w kratkę, musieliśmy przyznać Klaudii rację.

– Ta moda się za często zmienia! – westchnęła Lena. – Znowu czekają mnie zakupy!

– Zgadnijcie, co słyszałam w telewizji! – wtrąciła się Klaudia. – Podobno w Paryżu zaczyna się szal na ubrania w paski. Spodnie w paski, bluzki w paski, rajstopy w paski. Już nawet u nas je reklamują!

– O, nie! – jęknęła Lena. – Tylko nie kolejne zakupy, bo nie nadążam!

– Dlatego ja wolę ciuchy, które są po prostu wygodne – powiedziałam. – Wygoda nigdy nie wychodzi z mody!

– Baśka, co ty wiesz! Siedzisz w ostatniej ławce i wszystko cię omija! – prychnęła Lena.

Zrobiło mi się trochę przykro, ale nie dałam tego po sobie poznać. Wiedziałam, że Lena taka jest – szybciej mówi, niż myśli. Ale to porządna koleżanka, a koleżanki muszą trzymać się razem.

– Mam pomysł – powiedziałam, obejmując Lenkę ramieniem. – Może zamiast gonić za modą, pobaw się z nami w ganianego! Do tego wystarczy zwykła sukienka i stare trampki, a zabawa jest na sto dwa. I w dodatku nic nie kosztuje!

1. Na jaki temat rozmawiały dziewczynki w klasie?
2. Co sądzisz o postępowaniu Leny? Jak zachowała się Baśka?
3. Czy wiesz, co to znaczy gonić za modą? Jak myślisz, czy warto to robić? Uzasadnij swoje zdanie.
4. Jak można się poczuć, gdy ktoś, tak jak Lena, „szybciej mówi, niż myśli”? Porozmawiajcie o takich sytuacjach.
5. Jakie powinno być ubranie? Do czego służy przede wszystkim? Porozmawiajcie o tym w klasie i zapiszcie na tablicy najważniejsze cechy ubrania.

Nie powinniśmy oceniać innych po wyglądzie, na podstawie tego, w co się ubierają i czy jest to modne. Nasz strój i wygląd naprawdę nie są najważniejsze, bo „nie szata zdoła człowieka”.

Nie warto też bezmyślnie gonić za modą.

Każdy ma prawo nosić takie ubrania, jakie mu się podobają, jakie lubi, w jakich jest mu po prostu wygodnie albo takie, na jakie może sobie pozwolić.

Ważne, żeby były porządne i czyste, dobrane do okoliczności, pory roku i pogody.

Trening czyni mistrza

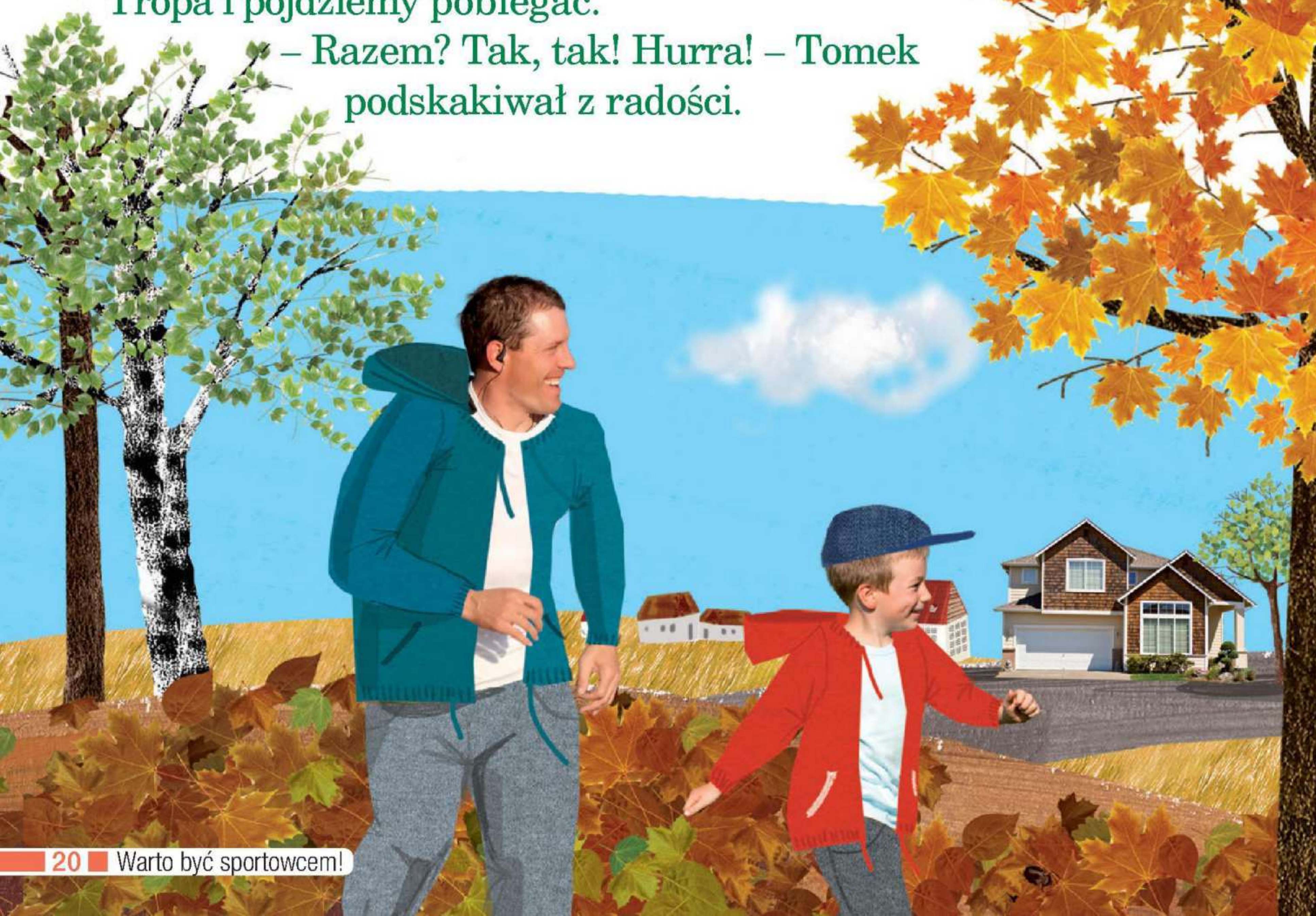
Przed wyjściem do szkoły Tomek często narzekał, że boli go brzuch i nie może ćwiczyć na wuefie. Mama bardzo się tym martwiła.

Pewnego dnia tata wziął Tomka na kolana i zapytał go, jaki ma kłopot na lekcjach wuefu. Tomek opowiedział, że wstydzi się ćwiczyć, bo biega najwolniej ze wszystkich dzieci w klasie. Tata przytulił syna i powiedział:

– Rozumiem, że bardzo się tym martwisz.

Ale coś ci powiem: Możesz już przestać się smucić. Wiem, co trzeba zrobić, i pomogę ci. Wstaniemy jutro wcześniej, weźmiemy Tropa i pójdziemy pobiegać.

– Razem? Tak, tak! Hurra! – Tomek podskakiwał z radości.

– Trop też będzie szczęśliwy – śmiał się tata. – Jak potrenujemy codziennie, to zobaczysz, że będzie lepiej. Jest takie mądre powiedzenie: „Trening czyni mistrza”.

I odtąd co rano biegali z psem.

Na koniec semestru odbyły się klasowe zawody w bieganiu. Tomek zajął czwarte miejsce.

Był niesamowicie szczęśliwy. Pani pogratulowała zwycięzcom, a potem powiedziała:

– Teraz proszę o wielkie brawa dla Tomka, który zrobił największe postępy od początku roku. Jak tego dokonałeś, Tomku?

– Pomogli mi moi przyjaciele: tata i Trop – odpowiedział chłopiec uśmiechnięty od ucha do ucha.

-
1. Powiedz, jakie wymówki stosował Tomek, żeby nie ćwiczyć na wuefie. Dlaczego to robił?
 2. Jak się zachował tata Tomka? Co zrobił?
 3. Jak należy rozumieć powiedzenie: **Trening czyni mistrza**? Czy można zastosować te słowa w odniesieniu do innych dziedzin niż sport?
 4. Jaki jest twój ulubiony sport? Czy często go uprawiasz?

Stroje na różne okazje

Gdy mnie czeka apel w szkole,
strój galowy włożyć wolę.

Gdy uprawiać idę sporty,
wkładam dresik albo szorty.

Gdy mam iść na przedstawienie,
sweter na garnitur zmienię.

Gdy wieczorem dyskoteka,
modna bluzka w szafie czeka.

Gdy zabłysnąć chcę na plaży,
strój plażowy mi się marzy.

1. Jak powinniśmy się ubierać? O czym trzeba pamiętać przy wyborze stroju?
2. Co to jest moda? Porozmawiajcie w klasie o dobrych i złych stronach mody.
3. Czy moda dotyczy tylko strojów? W jakich innych dziedzinach życia kierujemy się modą? Podaj przykłady modnych ostatnio zabawek, filmów lub gier.

Sąsiadka Zagadka

Wprowadziła się przedwczoraj
do mieszkania na parterze.
Miała miotłę, długą suknię,
a na głowie... jakieś zwierzę.

Skąd się wzięła? Czy jest wiedźmą?
Po co wstaje wcześnie rano?
Czym tak szura i stukocze?
Znowu słyszać ją za ścianą!

Co gotuje w wielkim garze?
Z kim rozmawia przy obiedzie?
Może zjada małe dzieci?
Ach, jak byśmy chcieli wiedzieć!

Jest niezwykle tajemnicza.
Pokazuje nam się z rzadka.
Wiemy o niej tylko tyle,
że na imię ma... Zagadka.

1. Na podstawie wiersza powiedz, jak wyglądała sąsiadka Zagadka. Narysuj jej portret.
2. Odszukaj w wierszu zdania pytające. Spróbuj odpowiedzieć na te pytania. Porównajcie w klasie swoje odpowiedzi.
3. Przypomnij sobie jakąś znaną ci zagadkę lub wymyśl nową i zadaj ją w klasie.
4. Jakie znasz rodzaje zagadek i łamigłówek? Które z nich najbardziej lubisz?

Gdyby można było...

– Gdyby można było cofnąć czas – myślał Rafał. Chłopiec wbił wzrok w sufit i zaczął sobie wyobrażać, co by zrobił, a czego nie, gdyby przeniósł się w czasie do wczorajszego dnia.

Na pewno przed wyjściem do szkoły zapiąłby dokładnie plecak. Gdyby zapiął plecak, nie wypadłby mu w przedpokoju bilet miesięczny. Ledwo wyszedł przed blok, zorientował się, że nie ma biletu. Tylko że zrobiło się już późno. Gdyby nie musiał wracać po bilet, nie pędziłby tak do windy. A gdyby nie pędził do windy, nie wpadłby na kotka, który pojawił się nie wiadomo skąd. A gdyby nie wpadł na kotka...

– Ech – rozmarzył się Rafał – gdybym wczoraj zapiął plecak, nie wypadłby mi bilet. Nie musiałbym po niego wracać. Nie biegłbym do windy i nie potknąłbym się o kotka. Nie złamałbym nogi, a dziś, w mikołajki, zamiast leżeć w domu, byłbym razem z wszystkimi w klasie...

1. Przeczytaj uważnie tekst. Co się przydarzyło Rafałowi dzień przed mikołajkami?
2. Wymień po kolei niemiłe przygody, które spotkały Rafała. Do czego one doprowadziły?
3. O czym marzył Rafał? Czy to były niezwykle marzenia?
4. O czym ty marzysz? Opowiedz o tym w klasie.

Sztuka pisania List

1. Przyjrzyj się ilustracji i zapamiętaj, gdzie należy zapisać adresy nadawcy i adresata listu.

Anna Nowak
Sady 47
13-123 Janowo

Ewa Kowalska
ul. Poziomkowa 12 m. 23
80-087 Gdańsk

NADAWCA
to osoba, która pisze list.

ADRESAT
to osoba, do której piszemy.

2. Przeczytaj list, który dzieci z klasy napisały do Rafała. Zwróć uwagę na elementy, które w nim występują.

miejsowość i data

Poznań, 7 grudnia 2024

zwrot do osoby,
do której piszemy list

Drogi Rafale!

Wczoraj dowiedzieliśmy się, że złamałeś nogę.
Bardzo Ci współczujemy. Przykro nam, że nie
mogłeś być na klasowych mikołajkach.
Przesyłamy Ci niespodziankę od całej klasy.

treść listu

Pozdrawiamy Cię serdecznie
dzieci z IIa

pozdrowienia i podpis

Świat elfów

– Żeby tak zaczął padać śnieg, wiać potwornie silny wiatr i żeby odcięło nas od świata! – powtarzał w myślach Boguś. Mały elfik był w złym humorze. Nie nadążał z wyciąganiem ze skrzynki listów od dzieci, które prosiły o coraz to nowe świąteczne prezenty.

– Jedynie prawdziwa zamieć jest w stanie zatrzymać ten potok dziecięcych listów – myślał. – Może wtedy poczta przestanie przychodzić, a my zdążymy na czas przygotować paczki od Świętego Mikołaja.

Nagle, jakby w odpowiedzi, podmuch wiatru poderwał stertę kolorowych kopert i uniósł ją w górę. Przerażony Boguś podskoczył i w ostatniej chwili czapką zagarnął uciekające listy.

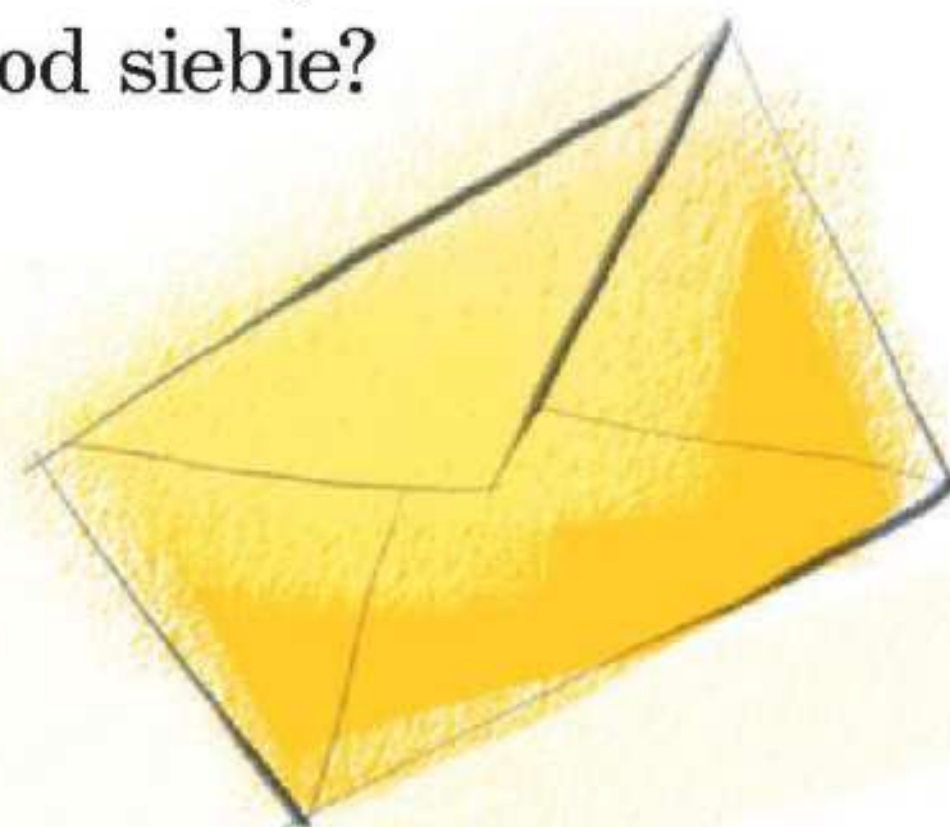
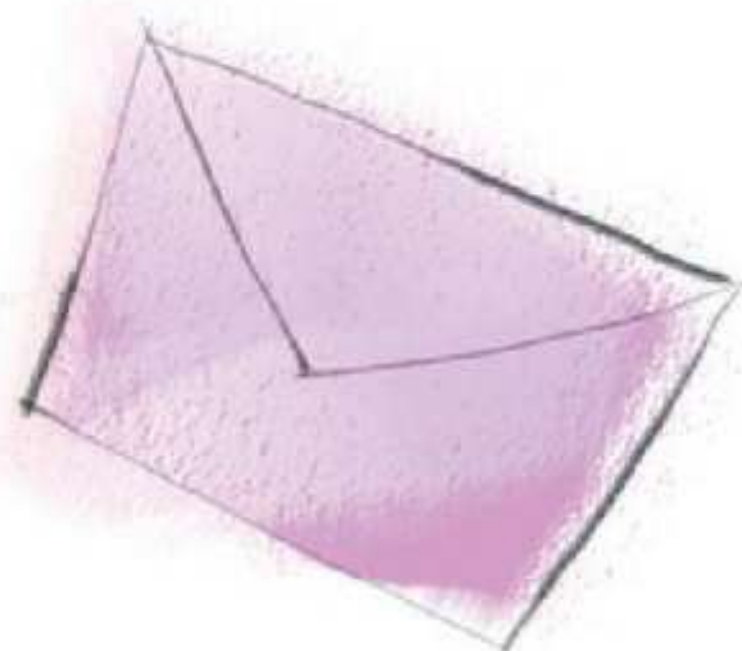

Tak naprawdę wcale nie pragnął, by listy przestały przychodzić. Miał tylko dosyć przeglądania i porządkowania dziecięcych próśb. Chciał robić coś pożytecznego, na przykład razem z Mikołajem i innymi elfami przygotowywać prezenty albo ładować je na sanie. Już trochę udobruchany złapał małą błękitną kopertę, właśnie tę, którą uwolnił z objęć lodowatego podmuchu wiatru. Otworzył ją i zaczął czytać:

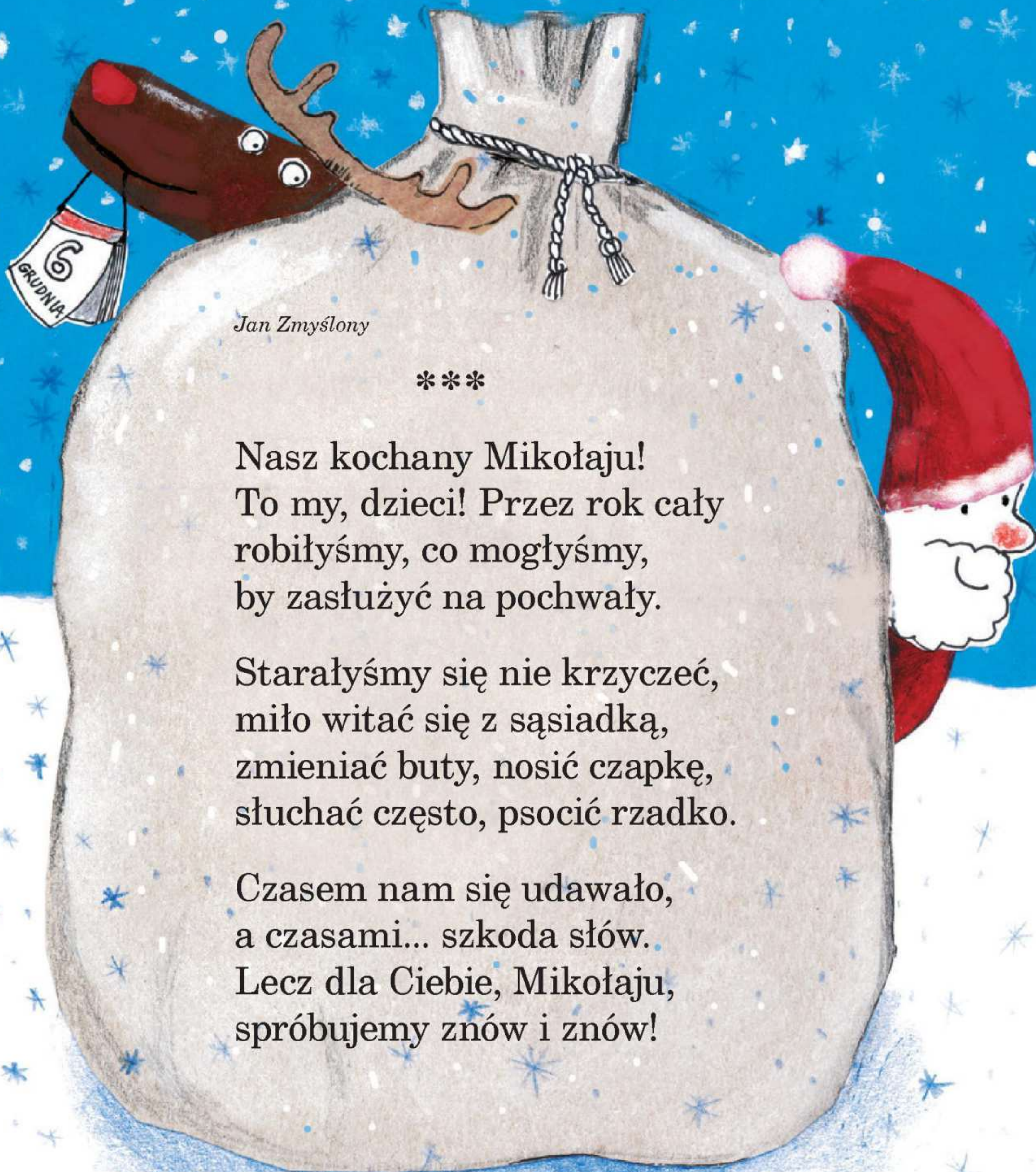
Kochany Święty Mikołaju!
Mam nadzieję, że przyjedziesz do nas w tym roku.
Mama jest ciężko chora, a tata wciąż podróżuje
i pewnie nie zdąży na święta. A tak bardzo
chciałabym, żebyśmy znówu wszyscy byli razem.
Może więc Ty przyniesiesz mojej małej siostrzyczce
jakiś prezent na gwiazdkę. Coś, co ją ucieszy...
Marta

Elfik Boguś z ulgą i wielką radością spojrzał na kartkę.

– Jak to dobrze, że ją złapałem i że rodzina Marty dostanie w tym roku prezenty od Mikołaja – powiedział. – Może dorzucę też coś od siebie?

1. Co zmęczyło elfa Bogusia? Co tak naprawdę chciał robić?
2. Czyj list Boguś złapał do czapki? Co było w nim napisane?
3. O co prosiła dziewczynka? Spróbuj ocenić jej postępowanie.
4. Porozmawiajcie w parach o tym, jaki prezent mógł przygotować elf Boguś dla rodziny Marty. Przedstawcie swoje pomysły koleżankom i kolegom.

Jan Zmysłony

Nasz kochany Mikołaju!
To my, dzieci! Przez rok cały
robiłyśmy, co mogłyśmy,
by zasłużyć na pochwały.

Starałyśmy się nie krzyczeć,
miło witać się z sąsiadką,
zmieniać buty, nosić czapkę,
słuchać często, psocić rzadko.

Czasem nam się udawało,
a czasami... szkoda słów.
Lecz dla Ciebie, Mikołaju,
spróbujemy znów i znów!

1. Co robiły dzieci, żeby zasłużyć na pochwały? Kogo o tym informują? Jak myślisz, w jakim celu?
2. Ten wiersz nie ma tytułu. Zaproponuj własny tytuł.
3. Jak sądzisz, co najbardziej cieszy Świętego Mikołaja? Porozmawiajcie o tym w klasie.
4. Podzielcie się na trzy grupy, niech każda z grup nauczy się na pamięć innej zwrotki wiersza. Wyrecytujcie wspólnie wiersz dla Mikołaja.

Sztuka pisania List

1. Przeczytaj fragmenty listów. Zwróć uwagę na te wyrazy, które nie są na początku zdania, ale zostały napisane wielką literą. Jak myślisz, dlaczego zostały tak napisane?

Mikołaju!
Piszę do Ciebie
w imieniu mojej siostry,
która nie zna jeszcze liter.
Krzysz

Mikołaju!
Bardzo Cię proszę
o rower i nowe sanki.
Zosia

Życzę Ci wspaniałych
mikołajkowych prezentów.
Łukasz

Drogi Mikołaju!
Z niecierpliwością
czekam na Ciebie
i Twoje renifery.
Julka

Drogi Mikołaju!
Zostawiłam dla Ciebie
ciasteczka, mam nadzieję,
że będą Ci smakować.
Ola

Kochany Świątę Mikołaju!
Jestem bardzo ciekawy, jak
Ty naprawdę wyglądasz.
Chciałbym Cię zobaczyć.
Tomek

Nasz język polski

W listach wyrazy **Ty, Cię, Ciebie, Tobie, Twój, Twoje, Wy, Wam, Was** piszemy ze względów grzecznościowych wielką literą.

Przeprowadzka

Leniwie otworzyłem jedno oko i przekręciłem się na drugi bok. Naprawdę bardzo trudno jest wygodnie ułożyć się w koszyku, kiedy ogon brata wchodzi ci do ucha, a wąsy siostry łaskoczą w nos.

Drzwi otworzyły się i stanęła w nich pani Lusia. To nasza opiekunka, która nas karmi, głaszcze, przytula i jest niezrównana w rzucaniu piłeczki. Podbiegłem do niej natychmiast, bo pomyślałem, że to pora na drugie śniadanie. Byłem już prawie przy drzwiach, kiedy nagle coś kazało mi się zatrzymać – obok pani Lusi stało troje obcych ludzi.

– To są właśnie kocięta mojej kotki Landrynki. – Pani Lusia uśmiechnęła się, wskazując na nasz koszyk. – Ta piękna czarno-biała dama nazywa się Chałka, rudzielec obok niej to Precelek, a brązowa noga, wystająca spod kocyka, należy do Karmelka. A ten, który się nam przygląda, ciekawski pręgowany łobuziak z plamką na nosie, to Cukierek.

Podbiegłem do przybyszy. [...] Wyciągnąłem łapę i lekko pacnąłem nią w nogę najmniejszego z obcych, po czym szybko odskoczyłem, żeby zająć lepszą pozycję do ataku. [...]

– Cukierek, łobuzie! – powiedziała pani Lusia. – Nie strasz naszych gości!

– Najbardziej podoba mi się ten pręgowany – powiedział z uśmiechem na ustach najmniejszy z obcych, próbując mnie pogłaskać.

Prychnąłem, odskoczyłem od niego i z dumnie zadartym ogonem podreptałem z powrotem do koszyka. [...]

– Cukierek? – ze zdziwieniem upewniła się pani Lusia. – Szczerze mówiąc, sądziłam, że nie uda mi się znaleźć dla niego domu. Jest kochany, ale to największy rozrabiaka w tym towarzystwie. Bez przerwy coś psoci, włóczy się nie wiadomo gdzie... Mieliby państwo z nim mnóstwo kłopotów.

„O, przepraszam bardzo – pomyślałem z oburzeniem. – Wczoraj ten wazon zrzuciliśmy ze stołu razem z Preclem. Serwetka z komody była bardzo słaba i sama się podarła. A rysy od moich pazurów na krześle kuchennym są przecież prawie niewidoczne.”

– Chciałbym jednak tego Cukierka – powtórzył z uporem najmniejszy z obcych. – Tato, proszę...

Największy obcy popatrzył na najmniejszego i podrapał się w głowę. [...]

– Kochanie, skoro Cukierek wpadł Marcelowi w oko, to chyba nie mamy wyjścia. – Obca kobieta się uśmiechnęła. – A na dodatek jest taki śliczny...

– No cóż, skoro się państwo zdecydowali, to pozostaje nam omówienie szczegółów – powiedziała niepewnie pani Lusia. [...] I wyszli z pokoju.

– O czym oni rozmawiali? – zapytałem mamę przerażony. – Kim są? I dokąd chcą mnie zabrać?

Mama spojrzała na mnie mądrymi oczami, w których pojawił się smutek.

– To będą twoi nowi właściciele – odparła. – Przeprowadzisz się do nowego domu, synku. Jesteś już wystarczająco duży. W życiu każdego kota przychodzi taki moment, kiedy musi rozstać się ze swoją rodziną i usamodzielnąć. [...]

Po chwili w pokoju pojawili się Marcel z rodzicami oraz pani Lusia. Zostałem umieszczony w specjalnej klatce do przenoszenia kotów, którą przykryto kocem. Ktoś ją podniósł i wyszliśmy z mieszkania. Usłyszałem odgłos zamykanych drzwi. W taki oto sposób pożegnałem swój rodzinny dom.

-
1. Kto opowiada o tym, co się wydarzyło w mieszkaniu pani Lusi?
 2. Kto i w jakim celu odwiedził panią Lusię? Co się wtedy wydarzało?
 3. Który z kotków przypadł do gustu Marcelowi? Dlaczego? Opisz wygląd i zachowanie tego kotka.
 4. Co powiedziała Cukierkowi jego mama? Odczytajcie wspólnie odpowiedni fragment tekstu.
 5. Jeśli chcesz poznać dalsze losy Cukierka, przeczytaj książkę „Cukierku, ty łobuzie!”.

Sztuka pisania Ogłoszenie

1. Przeczytaj ogłoszenie o zagubionym kotku. Jakie informacje zostały w nim przekazane? Kto je napisał? Jak wyglądał zagubiony kot?

Uwaga!
1 grudnia na ulicy Wiosennej
zaginał szary, przegowany kot
z plamką na nosie. Wabi się
Cukierek. Jeśli ktoś wie, gdzie jest
mój kot, proszę o informacje.
telefon: 101 011 000
Marcel

Nasz język polski

Ogłoszenie powinno być krótkie, ale musi zawierać wszystkie ważne informacje:

- **kiedy** i **gdzie** się coś zgubiło,
- **co to jest** i **jak wygląda** zguba,
- **numer telefonu**, pod którym znalazca może się z nami skontaktować.

2. Wyobraź sobie, że zaginał ci pies, którego widzisz na zdjęciu. Napisz w zeszycie krótkie ogłoszenie o swojej zgubie. Pamiętaj o podanych wyżej zasadach.

3. Napisz w zeszycie kilka zdań na temat swojego pieska lub pieska, którego znasz. Poinformuj o tym, jakiej jest rasy, jak się wabi, co mu sprawia przyjemność, jak lubi się bawić.

Troszczymy się o swoje zwierzęta

1. Powiedz, do czego mogą służyć przedstawione na zdjęciach przedmioty. Pomogą ci w tym informacje na paskach.

kontrola stanu zdrowia

wspólna zabawa

wyprowadzanie na spacer

dbanie o higienę

karmienie i pojenie

zapewnienie schronienia

- Powiedz, w jaki sposób należy się opiekować psem, kotem lub chomikiem, a w jaki – rybkami.
2. Przyjrzyj się ilustracjom i powiedz, na czym polega praca weterynarza.

Szczepienie zwierząt domowych jest bardzo ważne. Pozwala uniknąć groźnych chorób, takich jak wścieklizna. Zarażone nią psy i koty są niebezpieczne dla innych zwierząt oraz ludzi.

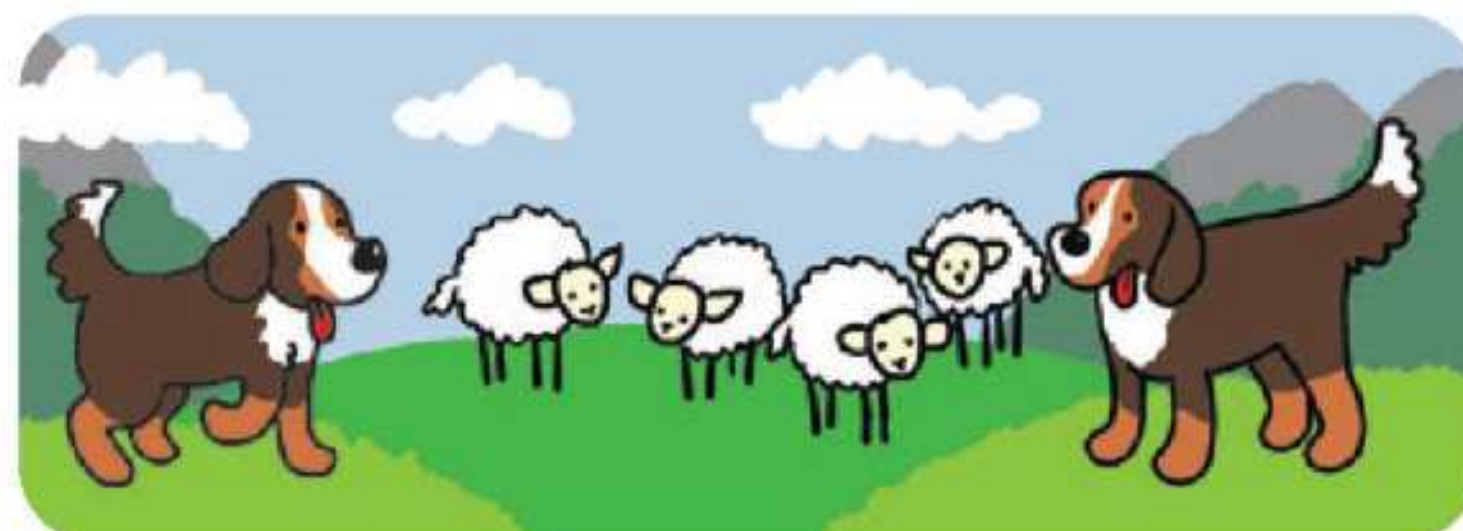
Co robi? Co robią?

1. Jak zwierzęta pomagają ludziom? Co robią? Uzupełnij zdania pod rysunkami wyrazami wybranymi z ramki. Odczytaj te zdania i zapisz je w zeszycie.

ciągną • ciągnie • pilnuje • pilnują

Pies domu.
co robi?

Psy stada.
co robią?

Koń pług.
co robi?

Konie bryczkę.
co robią?

- Które z dopisanych przez ciebie wyrazów mówią o tym, co robi jedno zwierzę, a które informują o tym, co robi wiele zwierząt? Zapisz te wyrazy w zeszycie pod odpowiednimi pytaniami.

co robi?

co robią?

Nasz język polski

Wyrazy: **ciągnie**, **pilnuje**, **ciągną**, **pilnują** oznaczają czynności. Odpowiadają na pytania: **co robi?**, **co robią?**

Jak traktować zwierzęta... na co dzień i od święta

Kto dba o zwierzęta,
wie to doskonale:
zwierząt się nie straszy –
bez żadnego „ale”!

Kto jest psim ekspertem,
powie ci poważnie:
– Ja psów nie zaczepiam
ani ich nie drażnię!

Kto się zna na kotach,
raczej ich nie łapie.
Kot się dobrze broni:
gryzie, prycha, drapie!

Kto ma olej w głowie,
ten zawsze pamięta:
sarna, lis i niedźwiedź
to DZIKIE zwierzęta!

1. Na podstawie wiersza powiedz, jak nie należy się zachowywać w stosunku do zwierząt, zwłaszcza obcych.
2. Jak należy rozumieć powiedzenie: mieć olej w głowie? Podaj przykłady sytuacji, w których można zastosować to powiedzenie.
3. Czy znasz mowę ciała zwierząt? Co oznacza merdanie ogonem, a co zjeżenie sierści na grzbiecie? Jakie są jeszcze inne psie lub kocie sygnały?
4. Jakich zasad powinniśmy przestrzegać, gdy spotkamy w lesie dzikie zwierzę?

Spotkanie z nieznanym psem

1. Opowiedz, jak się zachowują dzieci przedstawione na ilustracjach. Ułóż z rozsypanek pod ilustracjami zasady postępowania, których należy przestrzegać w kontaktach z psem. Zapisz te zasady w zeszycie.

drażnij

ani

Nie

czy

Zapytaj

się przywitać

zaczepiaj

nie

psów.

z psem.

właściciela,

możesz

przed

uciekaj

nie

Nigdy

psem.

ruchu

bez

pozwól

Stań

się

i

obwąchać.

Leśna choinka

Ta jodełka cała w śniegu –
odświętna.

Błyszczą na niej sikorki
jak złote światełka.

Rudy płomień wiewiórki
przemknie,
żywa zieleń przebija
pod śniegiem.

Sople lodu zwisają
z gałązek,
nie potrzeba jej ozdób
i wstążek.

A gdy pierwsza gwiazda zaświeci,
podłożymy pod drzewo prezenty:
wiązkę siana i świeże marchewki
– dla zajęcy.

1. Jak jest ozdobiona na święta leśna choinka? Co zastępuje ozdoby? Przeczytaj odpowiednie fragmenty wiersza i wyjaśnij, jak je rozumiesz.
2. Jakie gwiazdkowe prezenty dla zwierząt położyli ludzie pod leśną choinką? Które zwierzęta będą z nich zadowolone?
3. Ułóż jadłospis dla zwierząt, które zimą można spotkać w lesie lub na polu.

Sztuka pisania

Opis

1. Popatrz na zdjęcia wiewiórki. Przyjrzyj się, jak ona wygląda. Uzupełnij ustnie opis wiewiórki. Wykorzystaj słownictwo z ramki. Jeśli trzeba, zmień formę wyrazów.

niewielkie • rude • miękkie • białe • mała • szpiczaste •
pędzelki • drobne i krótkie • ostre • długi • puszysty

Opis wiewiórki

Wiewiórka to ..., ... zwierzątko.

Ma ciało pokryte ... futerkiem.

Na brzuszku to futerko jest ...

Wiewiórka ma ... główkę, z której wystają ... uszka przypominające ...

Łapki wiewiórki są ..., zakończone ... pazurkami.

Jej ozdobą jest ..., ... ogon, zwany kitą.

Rzeczowniki

1. Przyjrzyj się ilustracji i nazwij to, co na niej widzisz. Zapisz w zeszycie w odpowiednich miejscach po trzy przykłady pasujących wyrazów. Popatrz na wzór.

Nazwy osób: Jaś, ...

Nazwy zwierząt: sójka, ...

Nazwy roślin: słonecznik, ...

Nazwy rzeczy: piłka, ...

Nasz język polski

Nazwy osób, zwierząt, roślin i rzeczy to rzeczowniki. O rzeczowniki pytamy: **kto?**, **co?**
Rzeczowniki to na przykład **Jaś**, **mama**,
sójka, **motyl**, **słonecznik**, **sosna**, **piłka**, **rower**.

2. Przeczytaj podane rzeczowniki. Znajdź ukryte w nich inne rzeczowniki i zapisz je w zeszycie.

kotlet, lewkonia, traktor, okulary, kosa, makowiec,
królik, tulipan, korale, słońce, różaniec, rękawiczki

Albumy o zwierzętach

SSAKI

Samice rodzą młode i karmią je mlekiem.

Mają sierść lub pojedyncze włosy.

krowa

chomik

królik

PTAKI

Znoszą jaja, z których wykluwają się młode. Opiekują się swoimi pisklętami.

Mają pióra i skrzydła umożliwiające lot. Mają dziób zamiast zębów.

kanarek

papuga

kura

GADY

Znoszą jaja i zwykle nie opiekują się młodymi.

Nie mają stałej temperatury ciała – muszą wygrzewać się na słońcu.

Mają skórę pokrytą łuskami lub tarczками.

zaskroniec

jaszczurka

kameleon

RYBY

Znoszą jajeczka i zwykle nie opiekują się młodymi.

Skóra pokryta łuskami i płetwy ułatwiają im pływanie.

Oddychają w wodzie skrzelami.

okoń

gupik

glonojad

1. Jakie zwierzęta zostały pokazane na kartach albumu? Do jakich grup należą? Powiedz kilka zdań o zwierzętach z każdej grupy.
2. Wybierz dwie dowolne grupy zwierząt i powiedz, czym się różnią zwierzęta należące do tych grup, a w czym są do siebie podobne.

To już zima

Kiedy woda udaje, że jest szkłem,
to już wiem, co to znaczy, dobrze wiem:
to już zima.

Kiedy deszcz się zmienia w biały puch,
zwykły deszczyk z jesiennych słot i pluch,
to już zima.

Kiedy z ziemi tysiące różnych barw
znikną gdzieś, jakbyś wszystkie gumką startł,
to już zima.

Kiedy rankiem wyrosną u twych szyb
srebrne kwiaty, choć nie siał ich tam nikt,
to już zima.

Kiedy oddech bielutki frunie z ust,
bo go mróz tak pobielił, tęgi mróz,
to już zima.

Po tym wszystkim, com ci przed chwilą rzekł*,
poznasz łatwo, gdy spadnie pierwszy śnieg,
że już zima.

* **com ci przed chwilą rzekł** –
co ja ci przed chwilą powiedziałem

1. Na podstawie wiersza powiedz, co świadczy o tym, że jest już zima.
2. Jak rozumiesz sformułowania użyte w wierszu: woda udaje, że jest szkłem, deszcz się zmienia w biały puch i wyrosną z [...] szyb srebrne kwiaty? Z czym ci się one kojarzą?
3. Narysuj zimowy pejzaż białą i błękitną kredką na ciemnym kartonie.

Zima w przyrodzie

Zimą przyroda jest uśpiona.

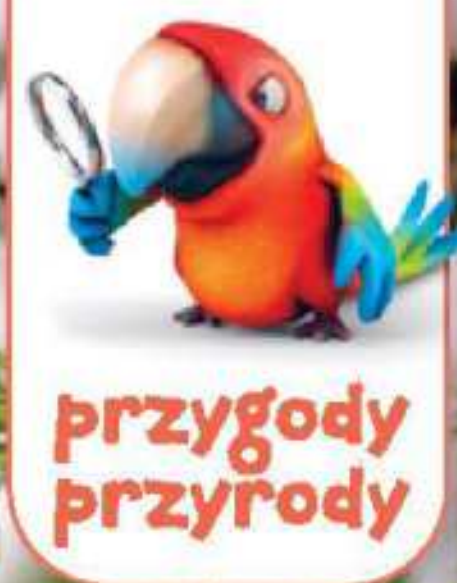
Więdną i usychają nadziemne części małych roślin. Drzewa przestają rosnać, większość z nich gubi liście. Ukryte w ziemi nasiona czekają na wiosnę, żeby wykiełkować. Zwierzętom, które nie zasypiają na zimę, trudno jest znaleźć pokarm.

Dni stają się coraz krótsze i bardziej ponure. Robi się coraz chłodniej. Często pada deszcz ze śniegiem lub śnieg. Jest coraz więcej mroźnych dni. W stawach i jeziorach może zamarzać woda.

Prawdziwa zima przychodzi do nas zwykle dopiero w styczniu. Jednak od pewnego czasu zimy w naszym kraju stają się łagodniejsze i mniej śnieżne. Ciekawe, jak będzie w tym roku?

Kalendarzowa zima rozpoczyna się **22 grudnia**. Wtedy dzień jest najkrótszy w roku, a noc najdłuższa.

Dajemy prezenty

Jutro Wigilia. Dzieci nie mogły się już doczekać ubierania choinki i prezentów. Ewa poprosiła Mikołaja o łyżwy, piórniki i książkę, a Michał o grę i piłkę do siatkówki.

– A on? – dziewczynka wskazała Pikusia.

Pies szczeknął, merdając wesoło ogonkiem.

– Na pewno nie napisał listu do Mikołaja – roześmiał się Michał.

Ewa przyniosła skrawki włóczki.

– Zrobimy mu piłeczkę!

– Dobrze! – zgodził się jej brat.

Zamknęli się w swoim pokoju. To miała być tajemnica. Opakowana w bibułę. Położą to jutro pod choinką...

Ale piesek się cieszył! Jak tylko zobaczył pomponik, wiedział, że to dla niego.

A rodzice bardzo się dziwili, skąd Mikołaj wiedział, co Pikusowi przynieść!

1. O co dzieci poprosiły Mikołaja w swoich listach? Kto nie mógł napisać listu i dlaczego?
2. Co dzieci postanowiły zrobić? Jak oceniasz ich pomysł?
3. Jakie upominki można przygotować dla swoich bliskich, a jakie dla domowych zwierząt? Przygotujcie wspólnie listę pomysłów na gwiazdkowe prezenty.
4. Dowiedz się, czy we wszystkich regionach Polski prezenty pod choinkę przynosi Mikołaj.

Liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników

1. Przeczytaj pary wyrazów. Co zauważasz?

worek

worki

bombka

bombki

dzwonek

dzwonki

gwiazda

gwiazdy

↑
jedna rzecz
liczba pojedyncza

↑
więcej niż jedna rzecz
liczba mnoga

- Przepisz te pary wyrazów do zeszytu.

2. Ustal, jakiego wyrazu brakuje w każdym worku.

liczba pojedyncza

liczba mnoga

Nasz język polski

Rzeczowniki, czyli nazwy rzeczy, osób, zwierząt i roślin mogą występować w liczbie pojedynczej, na przykład: jedna **piłka**, jeden **chłopiec**, jeden **renifer**, jedna **sosna**, lub w liczbie mnogiej, na przykład: dwie **piłki**, trzech **chłopcy**, trzy **renifery**, cztery **sosny**.

Wigilijna noc

Taka jedna noc jest w roku,
noc niezwykła, tajemnicza,
kiedy wcale spać się nie chce,
kiedy wszystko nas zachwyca –

pachnie lasem choineczka
rozświetlona blaskiem złotym,
drzewa szumią w śnieżnej bieli,
ludzkim głosem mówią koty,

księżyc w oknie się przegląda,
o! Mikołaj pędzi w saniach!
Jak tu zasnąć, kiedy jeszcze
tyle jest do oglądania!

Wiatr kołеды gra w kominie,
wszędzie gwarno, wszędzie jasno –
no, powiedzcie mi, kochani,
jak tu zasnąć? Jak tu zasnąć?

1. Dlaczego w wigilijną noc wcale nie chce się spać? Odczytaj głośno fragmenty wiersza, które o tym mówią.
2. Co sprawia, że wieczór wigilijny jest taki niezwykły?
3. Powiedz, jakie znasz zwyczaje związane z Wigilią.
4. Przy wigilijnym stole śpiewa się kołеды. Zorganizujcie w klasie konkurs kołęd. Na koniec zaśpiewajcie wspólnie te, które wszyscy znacie.

A cartoon parrot with a red body, blue face, and a large yellow beak. It is holding a large yellow pencil in its blue-gloved hands. The parrot has a rainbow-colored tail and is standing on a white surface against an orange background.

● Czego życzy?

Julka

● ● ● ● ●

47 ■

Przybieżeli do Betlejem...

...wiadomo kto – pasterze. Dlatego też stoją oni w bożonarodzeniowych szopkach. A czy wiesz, kogo i co można jeszcze zobaczyć w szopkach?

Choinka, czyli przyozdobione iglaste drzewo. Jest zawsze zielona – tak jak palmy i inne rośliny, które rosną w kraju narodzenia Jezusa.

Gwiazda, która wyjątkowo jasnym światłem wskazywała królom drogę do stajenki.

Wół w dawnych czasach pomagał człowiekowi w pracy na roli. Według pradawnych podań wół i osioł mieli towarzyszyć narodzinom Zbawiciela.

Osioł to wytrzymałe zwierzę, do dziś w tamtych okolicach przewozi ludzi i towary.

Owce paśli pasterze i razem z nimi przyszli do betlejemskiej stajni.

Szopki jak z bajki

Zupełnie wyjątkowe szopki powstają od wielu lat w Krakowie.

Początkowo robiono je dla kołędników, którzy odwiedzali krakowskie domy w czasie Bożego Narodzenia. Teraz przede wszystkim cieszą swymi kształtami i barwami oczy mieszkańców Krakowa i turystów. Przypominają baśniowe pałace, ale jeśli się im dobrze przyjrzeć, można dostrzec w nich podobieństwo do wielu krakowskich budowli, na przykład wież kościoła Mariackiego. Co roku na początku grudnia jest organizowany w Krakowie konkurs szopek.

krakowskie szopki

1. Wymień zwierzęta, które można zobaczyć w bożonarodzeniowych szopkach.
2. Na podstawie zdjęć powiedz, czym się różnią szopki krakowskie od tradycyjnych szopek. Które z nich bardziej ci się podobają? Dlaczego?
3. Wykonajcie w grupach szopkę bożonarodzeniową dowolną techniką.

Postanowienia Julki

Jacek, brat Julki, oznajmił:

- Mam postanowienie na ten rok. Będę więcej pomagał w domu.
- Moje to mniej oglądania telewizji – dodała mama.
- Ja będę częściej bawił się z wami – obiecał tata.

Julka zawołała:

- A ja będę sprzątała biurko. I odrabiała lekcje. Nie będę jadła lizaków. I nie będę się kłóciła z Martą.

Po chwili Julka pobiegła do swojego pokoju. Na biurku panował bałagan. W szufladzie, pod pustą torebką po lizakach, znalazła kartkę z postanowieniami spisany rok wcześniej.

- To moje postanowienia z tamtego roku! – zawołała.

Na kartce było napisane:

„Będę sprzątała biurko. Będę odrabiała lekcje. Nie będę jadła lizaków. Nie będę się kłóciła z Martą”.

- Ojej! – zmartwiła się Julka. – Postanowienia to nie taka prosta sprawa!

Julka zgmiotła kartkę i usiadła zrezygnowana na łóżku. Tak zastała ją mama.

– Co się stało? – spytała.

– Właśnie o to chodzi, że nic! – wybąkała Julka. –

W zeszłym roku postanowiłam sobie cztery rzeczy. I nic z tego nie wyszło.

– Może chciałaś zmienić za dużo na raz? – powiedziała mama. – Wybierz jedną rzecz i naprawdę nad nią popracuj.

– W takim razie pogodzę się z Martą! – zawołała Julka.

I pobiegła do telefonu, żeby od razu zacząć pracować nad swoim najważniejszym postanowieniem noworocznym.

-
1. Jakie noworoczne postanowienia miała Julka i jej rodzina?
 2. Co Julka znalazła w szufladzie? Dlaczego się zmartwiła? Co poradziła jej mama?
 3. Od którego postanowienia Julka zdecydowała się zacząć noworoczne zmiany? Jak myślisz, dlaczego wybrała właśnie to?
 4. Zrób swoją listę postanowień na nowy rok. Wybierz i podkreśl jedno najważniejsze, czyli takie, od którego zaczniesz zmiany.

Rafał Witek

Kalendarzowa wyliczanka

Styczeń lepi bałwana.
Luty kaszle, bo chory.
Marzec znowu się maże.
Kwiecień plecie kolory.

Maj ma trawę we włosach.
Czerwiec siedzi przed chatą.
Lipiec jedzie nad morze.
Sierpień tka babie lato.

Wrzesień niesie parasol,
A październik – szarugę.
Jeśli prześpisz listopad,
Zrobisz sobie przysługę.

Grudzień wnet cię obudzi,
Sypnie śniegiem na Święta.
Strzeli racą pod niebo,
Byś go zawsze pamiętał!

1. Wymień kolejno nazwy wszystkich miesięcy. Z czym kojarzy się osobie mówiącej w wierszu każdy z nich? A z czym kojarzy się tobie?
2. Przeczytajcie wiersz głośno w taki sposób, żeby zdanie o każdym z miesięcy czytała inna osoba. W ten sam sposób możecie powiedzieć wiersz z pamięci.
3. Przedstaw koleżankom i kolegom zagadkę o jednym z miesięcy. Wybierz jeden z nich i, nie mówiąc, który wybierasz, zaprezentuj jego „zachowanie”.

Dzień Emila

– Początek roku to świetny moment, żeby coś sobie zaplanować – powiedziała pani Hania. – Na przykład... rozkład dnia.

– To tak się da? – zdziwił się Emil. – Przecież dzień... sam się dzieje.

Pani się roześmiała.

– Dam ci przykład. Pamiętasz, jak w środę spóźniłeś się na trening karate, bo czekałeś, aż mama dowiezie ci z domu zapomniane kimono? A następnego dnia miałeś niechlujnie odrobione zadania domowe, bo zostawiłeś je sobie na wieczór, kiedy byłeś już zmęczony po treningu...

– Pamiętam. – Emil się zaczerwienił. – To był ciężki dzień...

– No właśnie – podchwyciła pani. – Gdybyś go świadomie zaplanował, to ze wszystkim byś zdążył. Kimono wziąbyś ze sobą rano do szkoły. Lekcje odrobiłbyś w świetlicy zaraz po zajęciach. Dzięki temu nie spóźniłbyś się na karate, a wieczorem miałbyś czas na odpoczynek.

– To ma sens! – ucieszył się Emil i od razu przystąpił do planowania najbliższej soboty.

– Mam na ten dzień mnóstwo pomysłów – stwierdził. – Chcę się spotkać z dziadkami, pojechać na sankach z kolegami, obejrzeć film z bratem i pomóc mamie w zakupach i wieszaniu prania!

– A zabawa ze mną? – zawołałam i zatrzepotałam skrzydłami.

– To zaplanuję na najbliższą przerwę – roześmiał się Emil. – Klasowa papuga nie może czekać do soboty, bo zapomni wszystkie psoty!

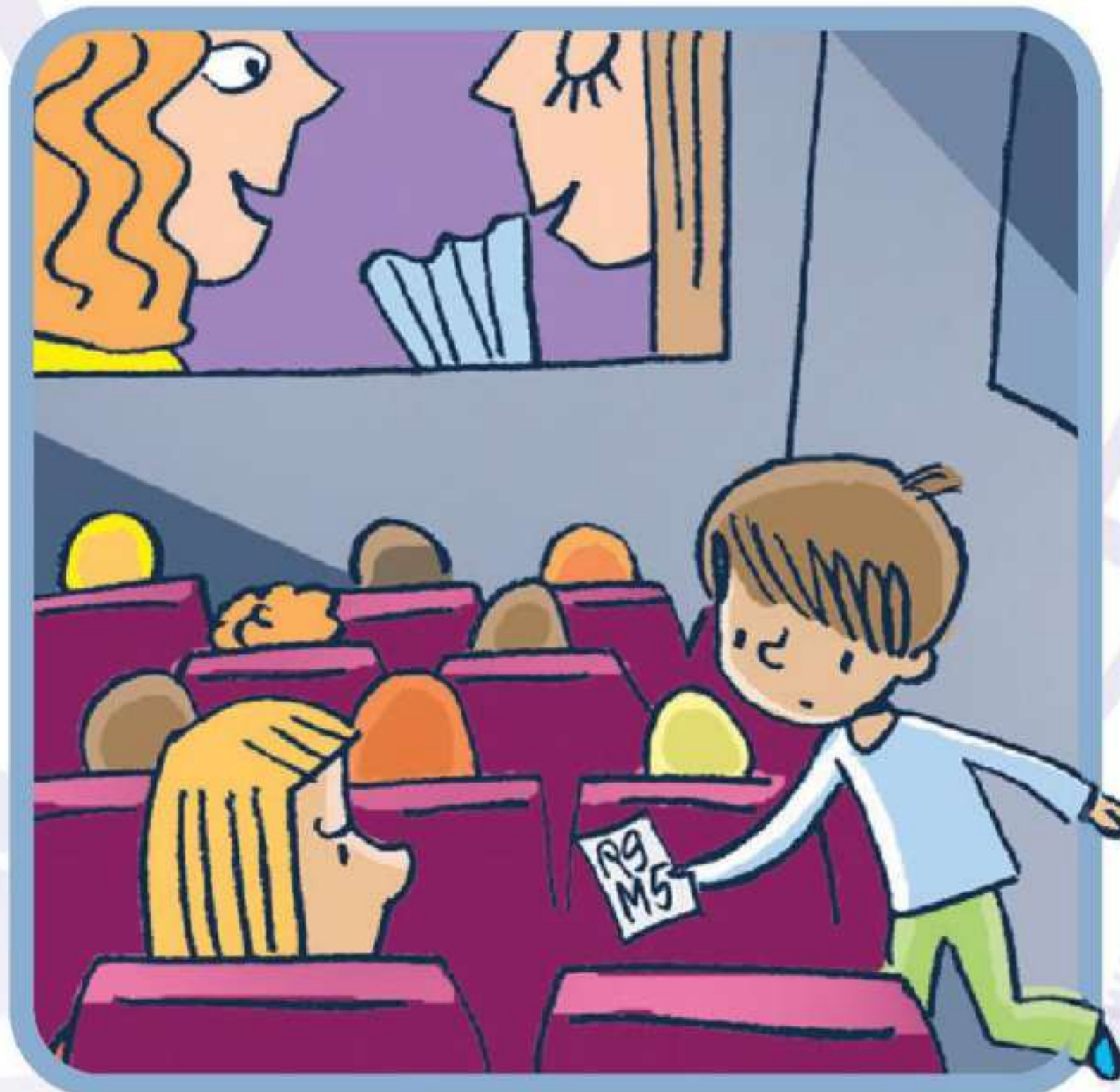
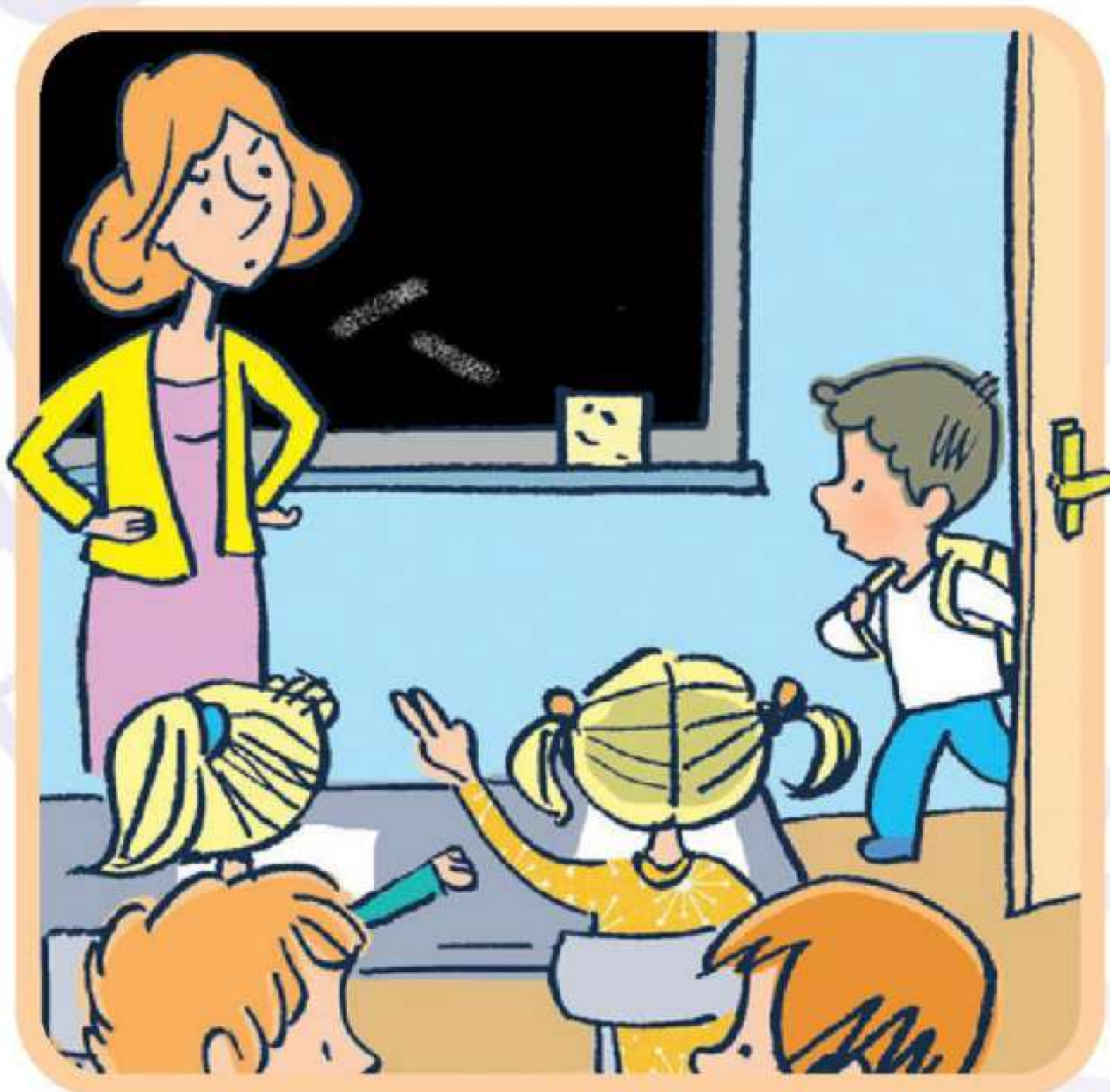
1. Jaki problem miał Emil?

2. Jakiej rady udzieliła Emilowi pani Hania? Czy Emil z niej skorzystał? Poszukajcie odpowiedzi w tekście.

3. Porozmawiajcie o swoich doświadczeniach związanych z planowaniem czasu.

4. Zrób listę spraw, które chcesz załatwić jednego dnia. Skorzystaj z niej i powiedz, czy taka lista ci pomaga.

Czas nie czeka

1. Powiedz, co widzisz na ilustracjach. Co sądzisz o zachowaniu pokazanych na nich osób?
2. Na podstawie rysunków i własnych obserwacji powiedz, jakie mogą być skutki spóźniania się.
3. Nadaj tytuł każdej ilustracji.
4. Czy tobie przydarzyło się kiedyś spóźnienie? Jakie uczucia ci wtedy towarzyszyły?

Nie tylko tik-tak

Człowiek od dawna próbował mierzyć upływający czas. Służyły mu do tego i wciąż służą najrozmaitsze zegary.

**klepsydra,
czyli zegar
na piasek**

**zegarek
na rękę
– nakręcany
lub na baterię**

**zegar
z kukułką**

drrr

Pierwsze zegary elektroniczne pojawiły się przed II wojną światową.

Największy zegar świata znajduje się na ogromnym wieżowcu w Arabii Saudyjskiej w Azji. Jego tarcza ma wysokość kilkunastu pięter.

1. Na podstawie zdjęć i podanych informacji powiedz, jak człowiek próbował mierzyć czas. Jakich urządzeń do tego używał?
2. Do czego służy zegar wskazówkowy, a do czego klepsydra? Czym różnią się te urządzenia?
3. Podaj kilka przykładów sytuacji, w których przydaje się zegarek.

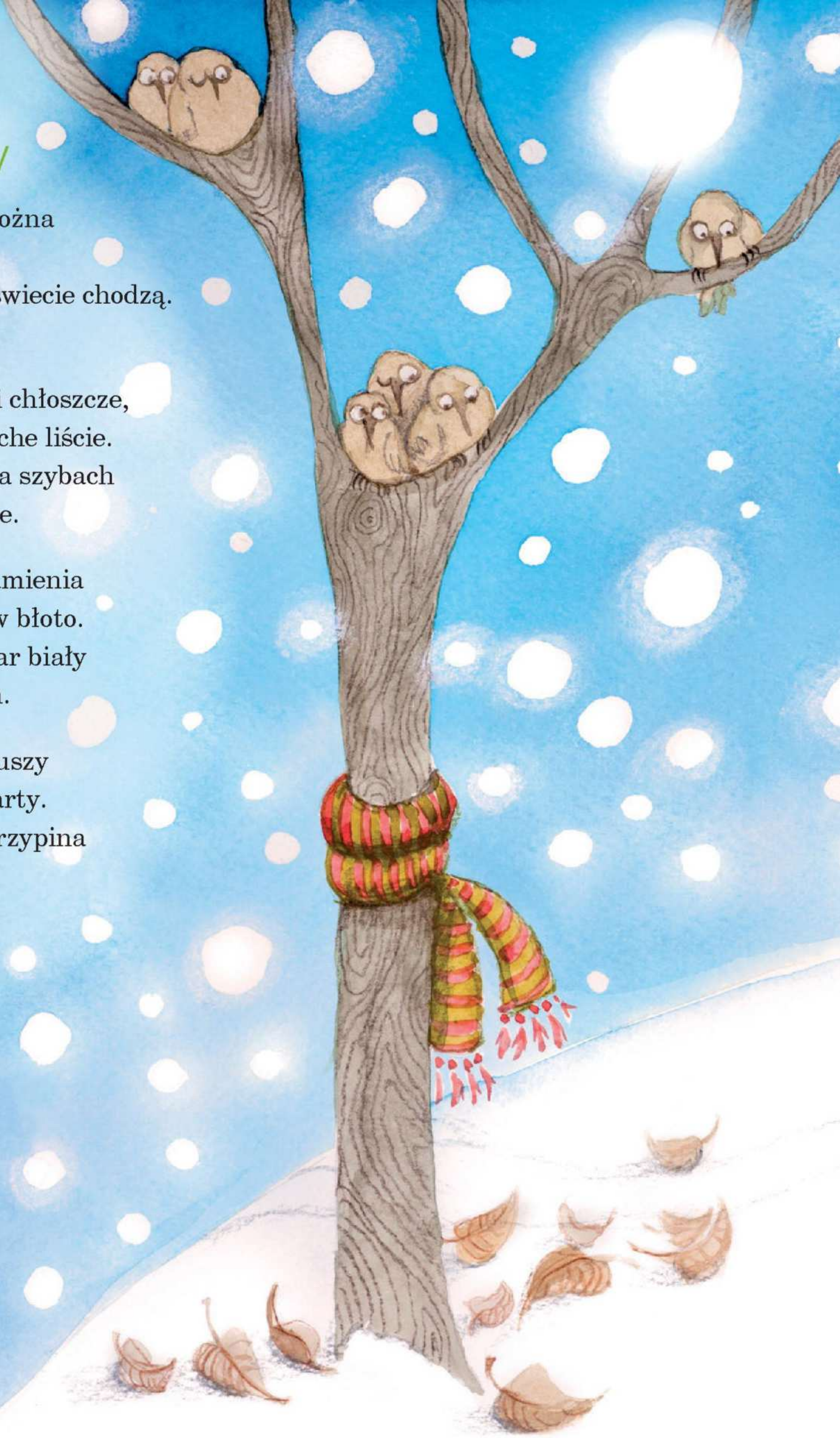
Dwie zimy

O zimie mówić można
i dobrze, i źle,
bo dwie zimy po świecie chodzą.
To się wie!

Jedna – wichrami chłoszcze,
z drzew zrywa suche liście.
Druga – kwiaty na szybach
maluje srebrzyście.

Jedna – ziemię zamienia
w czarną grudę, w błoto.
Druga – niesie czar biały
gałęziom i płotom.

Jedna – w nosy i uszy
szczypie nie na żarty.
Druga – do nóg przypina
łyżwy albo narty.

Jedna – jasne dni skraca
i wydłuża noc.
Druga – wesołym ogniem
w piecu zamigoce.

Jedna – złą ślizgawicę
kładzie ci pod nogi.
Druga – na sankach z górki
zjeżdża. Na bok, z drogi!

Czarna czy biała zima?
Dobra czy też zła?
Może jest zima jedna,
a dwie twarze ma?...

1. Jakie dwa oblicza może mieć zima? Od czego zależy, że raz ją lubimy, a innym razem nie?
2. Jak o dwóch twarzach zimy wypowiada się osoba mówiąca w wierszu? O której mówi dobrze, a o której źle? Podaj odpowiednie przykłady z wiersza.
3. Zapiszcie na tablicy jak najwięcej wyrazów opisujących zimę.

Umiem się zatrzymać!

- Za chwilę dzwonek! Biegniemy! – zawołał Kuba.
- Nie mogę, muszę się oszczędzać... – powiedział Antek.
- A co się stało?
- Kiedy ty leżałeś z anginą, ja skręciłem kostkę.
- Coś ty! Jak to się stało?!
- Lód pod śniegiem – wyjaśnił Antek. – Idziesz sobie spokojnie i...
- I łup!
- No właśnie! Nie dość, że skręciłem kostkę, to jeszcze przejechałem ze trzy metry na plecach!
- Ciesz się, że to nie było na tej górze obok jezdni – powiedział Kuba. – Samochód na pewno nie zatrzymałby się po trzech metrach...
- Tak, wiem. Czytaliśmy o tym z tatą... Nawet gdy auto wolno jedzie, na śliskiej drodze zatrzyma się dopiero po około czterdziestu metrach! To tak, jakbyś przejechał wzdłuż ze dwie nasze sale gimnastyczne!
- O, rany! To tylko ja mogę się szybciej zatrzymać! Przed przejściem przez ulicę!

1. Co przytrafiło się Antkowi? Jak do tego doszło?
2. O czym czytali kiedyś Antek z tatą? Znajdź w tekście zdanie, w którym jest o tym mowa.
3. O czym trzeba pamiętać i jak się zachowywać, żeby zimowe zabawy były bezpieczne?

Stany skupienia wody

1. Przeczytaj instrukcje i wykonaj doświadczenia. Sprawdź, czy wyniki doświadczeń zgadzają się z informacjami pod obrazkami.

1.

Włóż kostki lodu do słoika.
Odstaw słoik na gorący kaloryfer.
Po upływie pół godziny sprawdź,
czy coś się zmieniło.

Lód pod wpływem wysokiej temperatury topnieje.

2.

Nalej wody do czajnika
elektrycznego.
Włącz czajnik.
Obserwuj, czy coś się dzieje.

Woda pod wpływem wysokiej temperatury paruje.

3.

Włącz czajnik elektryczny.
Trzymaj nad nim zimny talerzyk.
Obserwuj, w jaki sposób
zachowuje się para wodna
osiadająca na zimnym talerzyku.

Para wodna pod wpływem niskiej temperatury się skrapla.

2. Nalej wodę do foliowego woreczka, zamknij go szczelnie i włóż do zamrażalnika.
Następnego dnia sprawdź, co się stało z wodą w niskiej temperaturze.

Na śniegu

Ze śniegu cieszą się nie tylko dzieci, ale także sportowcy, którzy uprawiają sporty zimowe.

Snowboard [czytaj: *snołbord*], czyli jazdę na desce, upodobałi sobie głównie ludzie młodzi.

Skoki narciarskie to sport dla odważnych.

Narciarstwo zjazdowe polega na jak najszybszym zjeździe z góry.

Bobsleje, czyli ciężkie metalowe sanki z kierownicą i hamulcem, zjeżdżają po lodowym torze.

Saneczkarstwo można uprawiać pojedynczo, w parach lub w czwórkach.

Po niektórych torach saneczkarskich można jeździć nawet latem.

1. Powiedz, jakie sporty zimowe zostały pokazane na zdjęciach.
2. Co jest potrzebne do uprawiania tych dyscyplin sportowych? Które z nich są sportami zespołowymi, a które można uprawiać indywidualnie?
3. Która z zimowych dyscyplin sportowych wydaje ci się najciekawsza? Powiedz, dlaczego.

rz wymienne na r

1. Przeczytaj wyrazy na każdym pasku. Co zauważasz?

sanki

saneczkar**rz**

saneczkar**st**wo

łyżwy

łyżwiar**rz**

łyżwiar**st**wo

narty

narcia**rz**

narcia**st**wo

2. Przeczytaj tekst. Ukryły się w nim pary wyrazów, w których **rz** zamienia się w **r**. Odszukaj trzy takie pary i zapisz je w zeszycie. Popatrz na wzór.

Jerzy uprawia łyżwiar**st**wo szybkie. Chłopiec już od trzech lat ściga się na torze lodowym. Mówi, że tor to jego drugi dom. Wierzy, że kiedyś zdobędzie złoty medal olimpijski. Wiara w zwycięstwo dodaje mu sił. Troje dzieci z klasy Jurka też zostało łyżwiar**rz**ami.

łyżwiar**ze**

łyżwiar**st**wo

3. Podaj pasujące wyrazy, w których **rz** wymienia się na **r**.

dworzec bo ...

orzeł bo ...

marzec bo ...

trzy bo ...

Nasz język polski

Piszemy **rz**, gdy wymienia się na **r**, na przykład:

mor**ze**

w gór**ze**

w dar**ze**

mor**ski**

gó**ra**

dar**o**

Pod Tatrami

Najwyższe polskie góry to Tatry.
U ich podnóża leży Zakopane,
miasto zwane zimową stolicą Polski.

Zakopiańskie Krupówki to jedna z najsłynniejszych polskich ulic. Zimą w Tatrach pojawia się wielu narciarzy. Na zakopiańskiej skoczni narciarskiej, zwanej Wielką Krokwią, odbywają się międzynarodowe zawody. Już od ponad 80 lat kolejka linowa wwozi turystów i narciarzy na Kasprowy Wierch. To najczęściej odwiedzany szczyt Tatr. Góralskie chaty mają strome dachy, żeby łatwiej zsuwał się z nich śnieg. Tradycyjna góralska muzyka jest skoczna i wesoła. Wielu wybitnych artystów tworzyło pod wpływem sztuki góralskiej. W Zakopanem często bywał Kornel Makuszyński, autor opowieści o przygodach Koziołka Matołka.

1. Jak się nazywają najwyższe góry w Polsce? Odszukaj te góry na mapie.
2. Z czego słynie Zakopane? Jak myślisz, dlaczego Zakopane nazywamy zimową stolicą Polski?

Tradycyjny strój góralski

Strój góralski wyróżnia mieszkańców podnóża Tatr spośród mieszkańców innych regionów Polski. Górale i góralki tego regionu wkładają go na różne ważne uroczystości. W takich strojach tańczą też i śpiewają artyści góralskich zespołów ludowych. W stroje regionalne ubrani są też często sprzedawcy pamiątek i oscypków, dorożkarze, kelnerki i kelnerzy w karczmach.

Tradycyjny strój góralski wykonany jest z naturalnych materiałów. Dawne stroje góralek i górali można oglądać w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem.

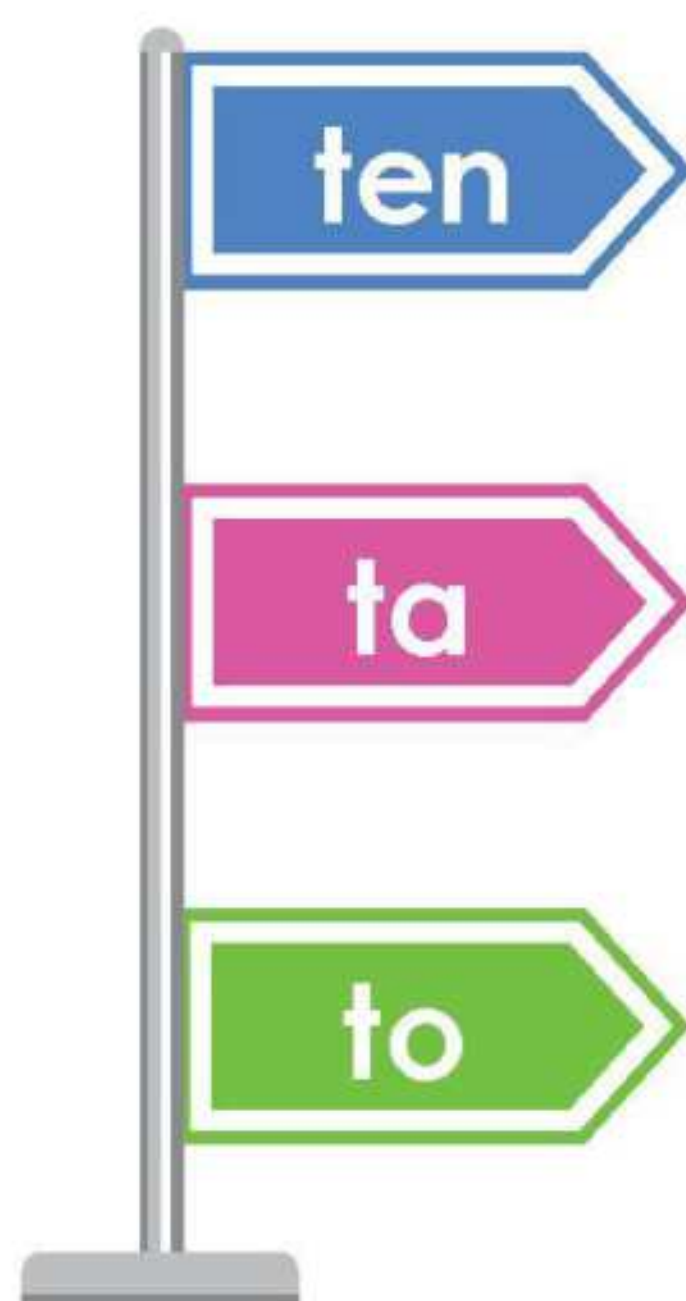
parzenice

ciupaga

Ten chłopiec, ta dziewczynka, to dziecko...

1. Przeczytaj wyrazy pokazane przez drogowskazy. Popatrz na zakończenia wyrazów z każdej grupy.

chłopiec • szczyt • łyżwiarz •
świstak • krzew

dziewczynka • dolina •
chmura • góralka • góra

dziecko • jezioro • jajko •
schronisko • lustro

2. Przed którym rzeczownikiem można dodać wyraz **ten**, przed którym **ta**, a przed którym **to**? Wypowiedz nazwy przedmiotów, osób, roślin i zwierząt przedstawionych na zdjęciach wraz z jednym z tych wyrazów.

- Zapisz w zeszycie po trzy rzeczowniki z każdej grupy. Na początku dodaj wyrazy: **ten**, **ta**, **to**. Popatrz na wzór.

ten: kask, ..., ...

Chmura w górze, góra w chmurze

Chmura w górze, góra w chmurze,
a ja bzdurki sobie bzdurzę!

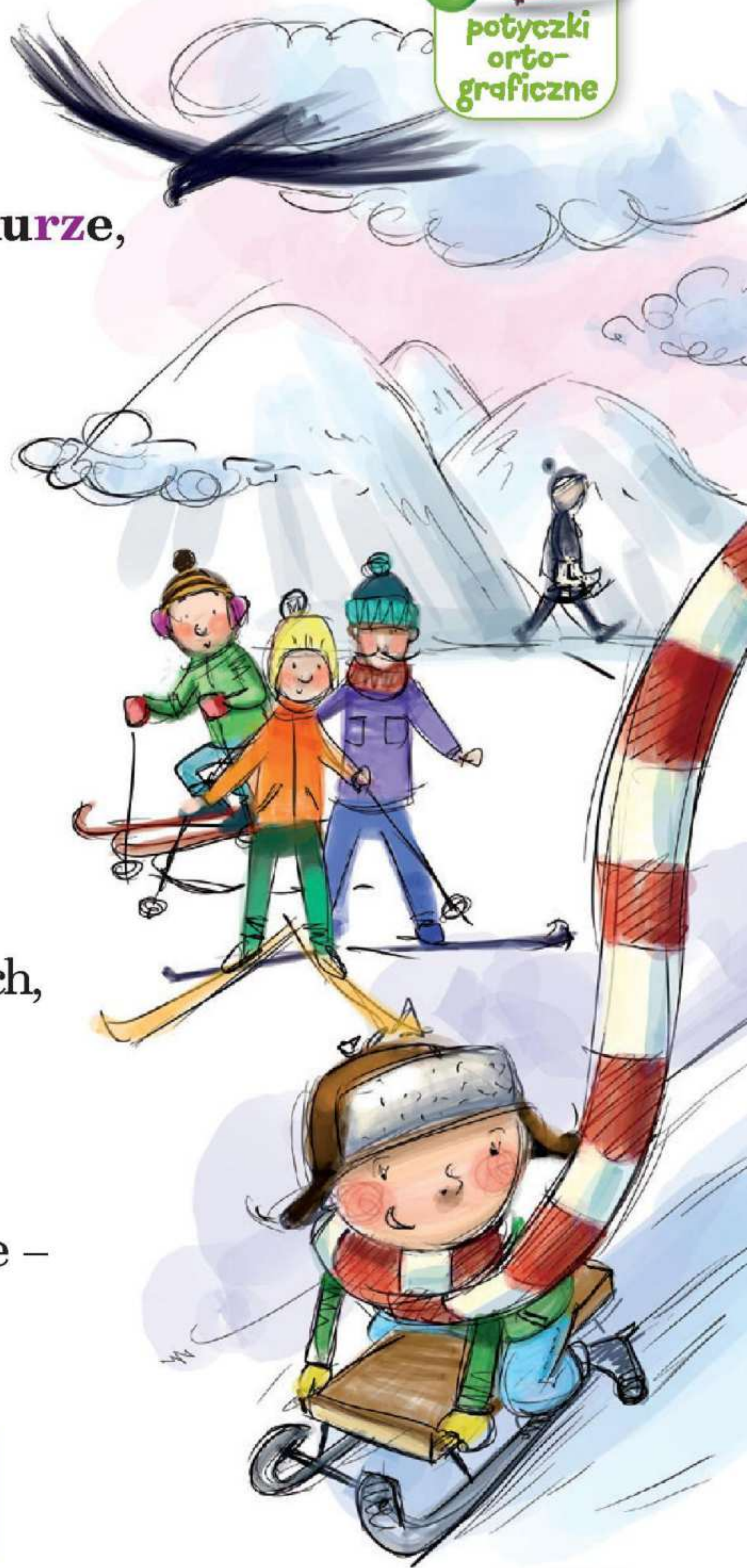
Słońce sunie nad górami,
echo hasa sobie w lesie,
w górze lata biały orzeł,
echo w dal głos orła niesie.

W borze staw błękitny zamarzł
i lśni pięknie, lodem skuty,
a pod borem idzie łyżwiarz
i łyżwiarskie taszczy buty.

W cieniu gór narciarzy troje,
na narciarskich kijkach wspartych,
opowiada coś trzy po trzy
i wesołe stroi żarty.

Pod sosnami Jaś saneczkarz
mknie po saneczkarskim torze –
kto żyw, na dwór dziś wybiega,
bo tak cudnie jest na dworze!

Tu, jak wiemy z doświadczenia,
rz się na r wymienia!

1. Odszukaj w tekście wszystkie pary wyrazów, w których **rz** wymienia się na **r**. Zapisz je w zeszycie.
2. Wybierz jedną zwrotkę rymowanki i naucz się jej na pamięć. Powiedz ją z pamięci głośno i wyraźnie. Następnie zapisz tę zwrotkę z pamięci w zeszycie.
3. Podaj inne przykłady wyrazów z **rz**, które wymienia się na **r**.

Szukamy przodka

Lata lecą i czas płynie.
Kto był kim w naszej rodzinie?

Szukaj z nami,
z rodzicami,
z pradziadkami
i dziadkami:

Kto był kim i skąd pochodził?
Gdzie się uczył? Gdzie urodził?
A powstanie z tego śliczne
drzewo genealogiczne.

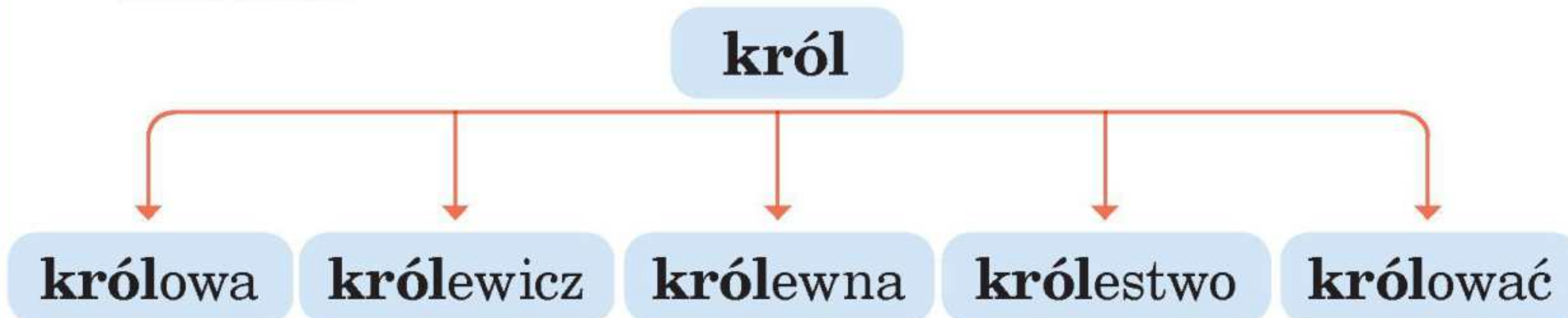
Drzewo genealogiczne to rysunek, zwykle w postaci rozgałęzionego drzewa, przedstawiający pochodzenie członków czyjejś rodziny. Z drzewa genealogicznego, zwanego też **drzewem rodowym**, możesz poznać swoich przodków i krewnych oraz ich imiona.

1. Na podstawie wiersza, informacji obok tekstu i ilustracji dokończ zdanie: Z drzewa rodowego można się dowiedzieć ...
2. Co wiesz o swoich przodkach, czyli o krewnych, od których pochodzisz? Jakie imiona mają twoi rodzice, dziadkowie i pradziadkowie? Czy jakieś imię powtarza się w twojej rodzinie?
3. Kim dla twojego dziadka jest twój prapradziadek? Odpowiedz i ułóż podobną zagadkę.

Rodziny wyrazów

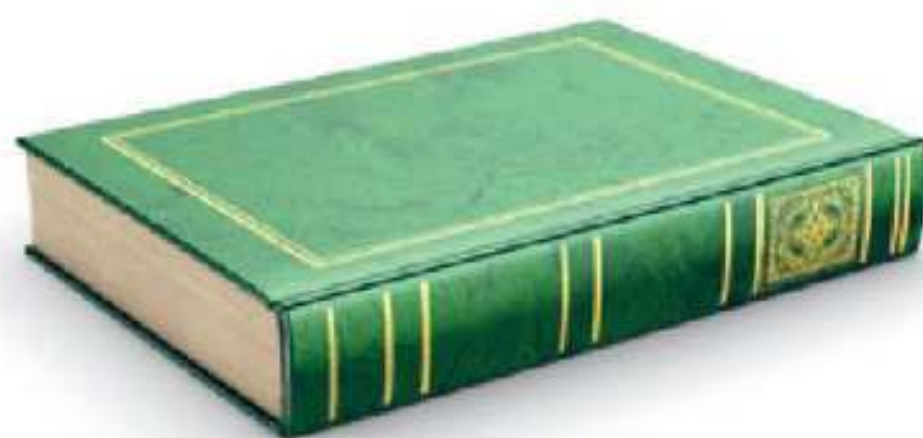
1. Także wyrazy tworzą rodziny. Na czele rodziny wyrazów stoi wspólny „przodek”, czyli wyraz, od którego pochodzą inne wyrazy. Przyjrzyj się tej rodzinie wyrazów. Co zauważasz?

2. W kolorowych polach znajdziesz „przodków” dwóch rodzin wyrazów. Odszukaj wyrazy należące do każdej z tych rodzin. Zapisz je w zeszycie w dwóch grupach dwoma różnymi kolorami.

dom	górować	góra	domownik	górką
domek	góralka	domeczek	pagórek	
góral	domowy	góralski	zadomowić się	

3. Nazwijcie to, co widać na obrazkach. Te wyrazy to „przodkowie” trzech rodzin wyrazów. Podajcie wspólnie jak najwięcej wyrazów należących do tych rodzin.

Nasz język polski

Wyrazy, które pochodzą od tego samego „przodka”, czyli wyrazu podstawowego, i mają wspólną częśćkę, nazywamy rodziną wyrazów.

Spór o koronę

Ania i Zuzia stały przed lustrem. Szykowały stroje na szkolny bal przebierańców!

– To moja korona! – krzyknęła nagle Zuzia. – Ja będę królowną!

– A właśnie, że ja! – zawołała Ania.

Siostry bliźniaczki miewają podobne pomysły... I żadna nie chciała ustąpić. Mama westchnęła.

– Skoro nie potraficie się pogodzić, schowam koronę do szafy.

Dziewczynki poszły obrażone do swoich pokoi. Każda postanowiła, że przygotuje sobie nowe przebranie.

Po jakimś czasie Ania weszła do kuchni. Na głowie miała czerwony kapturek. W ręku trzymała koszyk.

Nagle otworzyły się drzwi pokoju Zuzi. Stał w nich groźny wilk!

– Widzę, że jesteście gotowe – powiedziała mama.

Dziewczynki spojrzały na siebie, wybuchnęły śmiechem i zgodnie ruszyły na bal.

1. O co pokłóciły się siostry? Jak zareagowała mama? Jak myślisz, dlaczego?
2. Jak zakończyła się kłótnia? Jak dziewczynki rozwiązały swój problem?
3. Zaproponujcie Ani i Zuzi kilka innych rozwiązań ich problemu. Porozmawiajcie w klasie, które z nich uważacie za najlepsze i dlaczego.

Kłótnie są czymś normalnym, zdarzają się wszystkim. Kłócimy się najczęściej wtedy, kiedy mamy inne zdanie na jakiś temat, kiedy za wszelką cenę chcemy postawić na swoim, bo uważamy, że na pewno to my mamy rację.

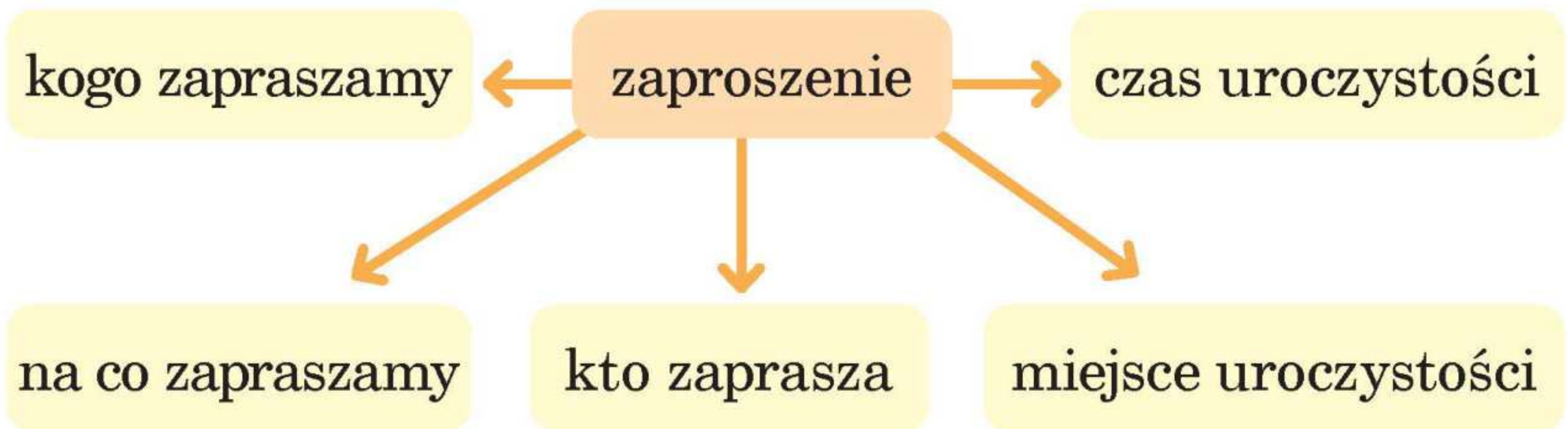
Nie warto w takich sytuacjach się złościć ani obrażać, lepiej wspólnie poszukać dobrego rozwiązania sporu. Trzeba ustalić, o co tak naprawdę chodzi każdej ze stron. Jest szansa, że wtedy uda się razem znaleźć takie wyjście, na które zgodzi się każdy. Przecież od dawna wiadomo, że „zgoda buduje, a niezgoda rujnuje”. Warto zawsze o tym pamiętać.

Sztuka pisania Zaproszenie

1. Przeczytaj, jakie ważne informacje powinny znaleźć się na zaproszeniu.

2. Przyjrzyj się zaproszeniu, które otrzymały Zuzia i Ania. Odszukaj w nim informacje, które powinny się znaleźć na każdym zaproszeniu.

kogo zapraszamy

na co zapraszamy

Serdecznie zapraszamy

uczniów klas drugich na bal przebierańców

Bal odbędzie się w sali gimnastycznej w piątek 20 stycznia.

Początek zabawy o godzinie 12.00.

miejsce uroczystości

Samorząd klasy 2a

czas uroczystości

kto zaprasza

- Napisz na kartce zaproszenie na bal. Skorzystaj ze wzoru. Ozdób zaproszenie rysunkiem.

Babcia Andiego

Jak się to stało – nie wiedział. Lecz była to niewątpliwie jego babcia. Te same loczki, ten sam ogromny worek, ręcznie haftowany w kwiaty... [...]

– Zaraz, zaraz... – przypomniała sobie babcia. – Ja ci coś przyniosłam! [...] Bilety! – powiedziała. – Dwa czerwone na karuzelę, dwa zielone na kolejkę, gdzie duchy straszą, dwa niebieskie na huśtawkę, która się obraca dookoła, i tak dalej. [...]

Gdy nadjechał piętrowy autobus, babcia natychmiast weszła na strome, kręcone schodki, jak gdyby nigdy nic. [...]

Usiedli na samym przodzie, tuż przed frontową szybą, gdzie może się człowiekowi wydawać, że sam jest kierowcą. Babcia wyciągnęła ze swego worka dwie kierownice: jedną dla siebie, drugą dla Andiego.

– Uwaga, zakręt! – zawołała, obróciła kierownicę w prawo i przechyliła się na bok, prawie kładąc się na Andim.

– Uwaga, zakręt! – powtórzył Andi i oboje obrócili kierownice w lewo i przechylili się w drugą stronę.

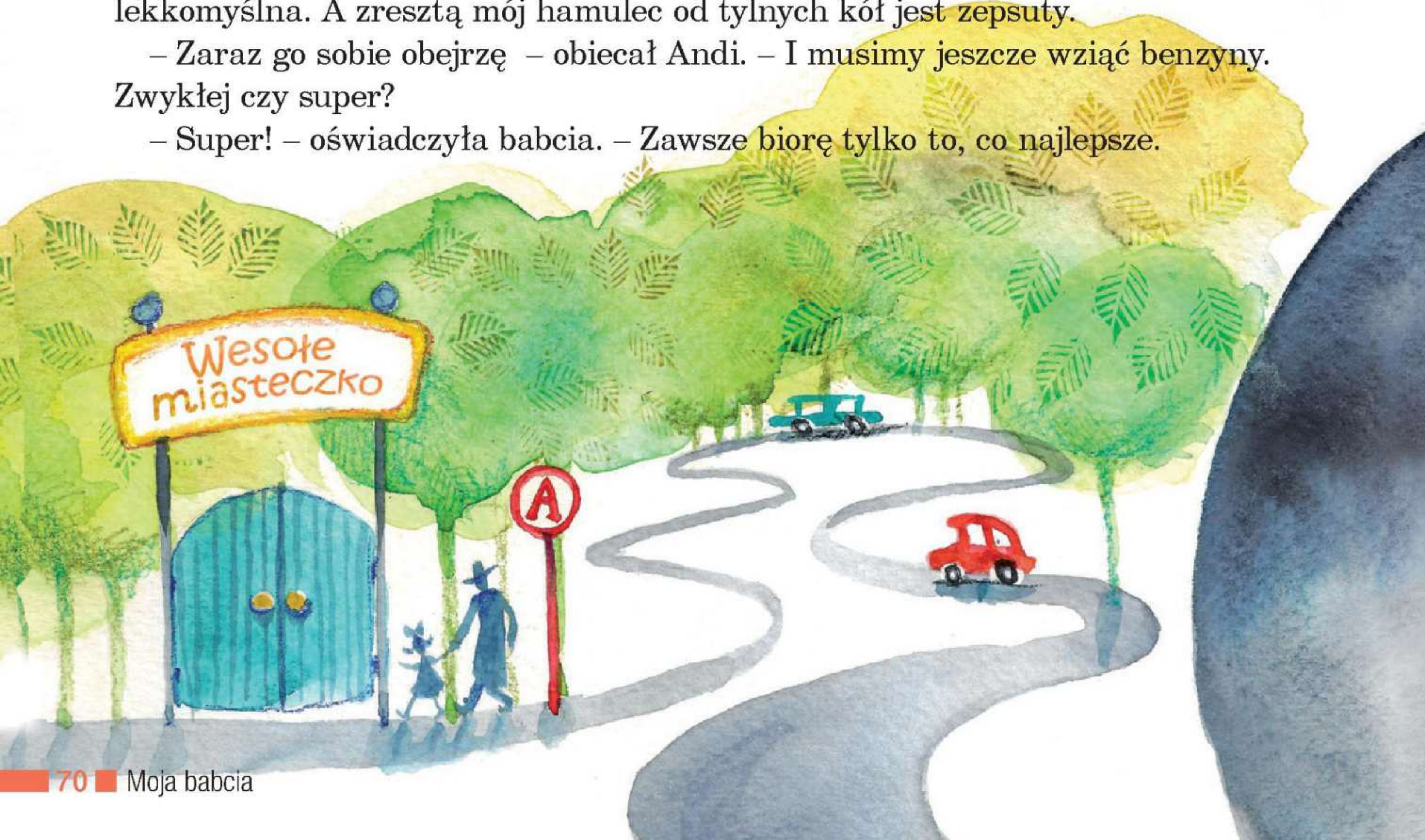
A w chwilach wolnych, kiedy jechali prosto i nie musieli już tak bardzo uważać, prowadzili ze sobą arcymądre rozmowy doświadczonych kierowców:

– Wydaje mi się, że ty za szybko jedziesz, babciu! Zwolnij lepiej troszkę.

– Nigdy nie jeżdżę poniżej dwustu! – odparła babcia. – Bo jestem nieco lekkomyślna. A zresztą mój hamulec od tylnych kół jest zepsuty.

– Zaraz go sobie obejrzę – obiecał Andi. – I musimy jeszcze wziąć benzyny. Zwykłej czy super?

– Super! – oświadczyła babcia. – Zawsze biorę tylko to, co najlepsze.

Wysiedli przy wesołym miasteczku. [...] Andi nie mógł się zdecydować, czego chce najpierw. Babcia potrząsnęła biletami w swoim worku, żeby się pomieszały, i Andi sięgnął do worka, a ponieważ wyciągnął czerwoną karteczkę, poszli najpierw w kierunku karuzeli z kiwającymi się końmi, łabędziami i poślacanymi karocami. Był tam nawet skaczący jeleń i na niego właśnie wsiadła babcia – zawiesiła swój worek na jego rogach i wyciągnęła robotę na drutach. Andi siedział o dwa miejsca przed nią, na koniu, i kołysał się w dół i w górę. [...]

Jeździli trzy razy, bo było to takie przyjemne. [...] A potem...

1. Jak spędzali czas Andi i jego babcia? Co jeszcze mogliby robić? Wymyśl ciąg dalszy opowieści.
2. Jaka była babcia Andiego? Co cię zdziwiło w jej zachowaniu? Co ci się podobało, a co nie? Dlaczego?
3. Jak ty spędzasz czas ze swoją babcią? Opowiedz, jakie cechy swojej babci lubisz najbardziej.
4. Jakie życzenia złożysz babci z okazji jej święta? Zastanów się, co możesz przygotować dla babci w ten szczególny dzień.

Listek z przeszłości

Dziadek Szymka prowadzi antykwariat. To taki sklep, w którym można kupić stare książki, mapy i gazety.

– Zobacz, tu mam książkę sprzed stu lat! – powiedział dziadek, patrząc na Szymka, który właśnie przyszedł do niego do antykwariatu.

Chłopiec wziął książkę do ręki i ostrożnie ją otworzył.

Wtedy spomiędzy kartek wyleciał suchy liść. Był delikatny i niemal przezroczysty.

Szymek ostrożnie podniósł go z podłogi i położył na biurku.

– To kawałek świata, którego już nie ma – powiedział

dziadek. – Może go sfotografujemy, a potem włożymy z powrotem do książki? Niech dalej podróżuje w czasie!

– Super pomysł! – ucieszył się chłopiec.

– Teraz już wiem, po co są stare książki i gazety – pomyślał.

– Po to, żeby zachować pamięć o małych listkach, o których nikt nie pamięta.

1. Kim jest dziadek Szymka? Na czym polega jego praca?
2. Odszukaj w tekście wypowiedź dziadka na temat listka. Jak ją rozumiesz?
3. Opowiedz o swoim dziadku. Jaką pracę wykonuje lub wykonywał? Co lubi robić?
4. Jak lubisz spędzać czas z dziadkiem? Co sprawia ci największą przyjemność?

Śnieg

Śnieg – to drobna gwiazdka krucha,
co na rzesach siada.

Śnieg – to zaspą jak poducha,
w którą nagle wpadasz.

Śnieg – puszysta czapka skrzata,
zatknięta na płocie.

Śnieg – to bajka, ta skrzydlata,
zagubiona w locie...

1. Z czym kojarzy się śnieg osobie mówiącej w wierszu? Które skojarzenie najbardziej ci się podoba?
2. A tobie z czym kojarzy się śnieg? Spróbuj wyrazić słowami swoje skojarzenia w podobny sposób, jak zrobiła to autorka wiersza.
3. Jaki może być śnieg? Podaj jak najwięcej wyrazów, które go opisują.
4. Naucz się tego wiersza na pamięć.

Mieszkańcy lodowej krainy

Antarktyda to ląd rozpościerający się wokół południowego bieguna Ziemi. Niemal w całości pokrywa go gruba warstwa lodu. Ludzi nie ma tam prawie wcale, są tylko badający to niezwykle miejsce naukowcy. Żyją tam jednak zwierzęta. Oto niektóre z nich:

Albatros wędrowny składa tylko jedno jajo na dwa lata.

Pingwin nie umie latać, ale dobrze pływa.

Foka świetnie pływa i potrafi bardzo głęboko nurkować.

Wieloryb należy do największych ssaków na świecie.

Słoń morski może ważyć więcej niż samochód.

Na Antarktydzie na pewno nie spotkasz niedźwiedzi polarnych. Żyją one na biegunie północnym – w lodowej krainie zwanej **Arktyką**.

1. Gdzie znajduje się Antarktyda? Jak wygląda ten ląd?
2. Jakie zwierzęta żyją na Antarktydzie?
3. Odszukaj więcej informacji na temat zwierząt zamieszkujących Antarktydę. Skorzystaj z pomocy kogoś dorosłego.

Sztuka pisania

Opis

1. Opisz w zeszycie wygląd pingwina przedstawionego na zdjęciach. Odpowiadaj na pytania, wykorzystaj słownictwo z ramki.

ptak • średniej wielkości • ciało pokryte czarno-białymi piórami • mała głowa • krótki, gruby dziób •
malutkie skrzydełka po bokach • krótkie nogi • chodzi •
śmiesznie drecze • świetnie pływa • nie potrafi latać

Jakim zwierzęciem jest pingwin?

Jakiej jest wielkości?

Czym jest pokryte jego ciało?

Jakiego jest koloru?

Jaką ma głowę i dziób?

Jakie ma skrzydła i nogi?

Jak porusza się pingwin?

- Opisz w zeszycie wygląd pingwina przedstawionego na zdjęciach. Zaczynij tak:

Opis pingwina

Pingwin jest ptakiem średniej wielkości.

O lekarzach

Kiedy dorosły źle się czuje, idzie do **internisty**, a dziecko – do **pediatry**. Ci lekarze doskonale wiedzą, co zrobić, kiedy kogoś boli gardło, ma katar i gorączkę. Wiedzą też, do kogo trzeba wysłać pacjenta, jeśli potrzebuje pomocy lekarzy specjalistów. Oto niektórzy z nich:

Okulista

Niebieskie, brązowe, zielone czy czarne – żadne oczy nie mają tajemnic przed okulistą.

Laryngolog

Wie, co zrobić, żeby z nosa już nie ciekło, w gardle nie piekło, a w uszach nie szumiało.

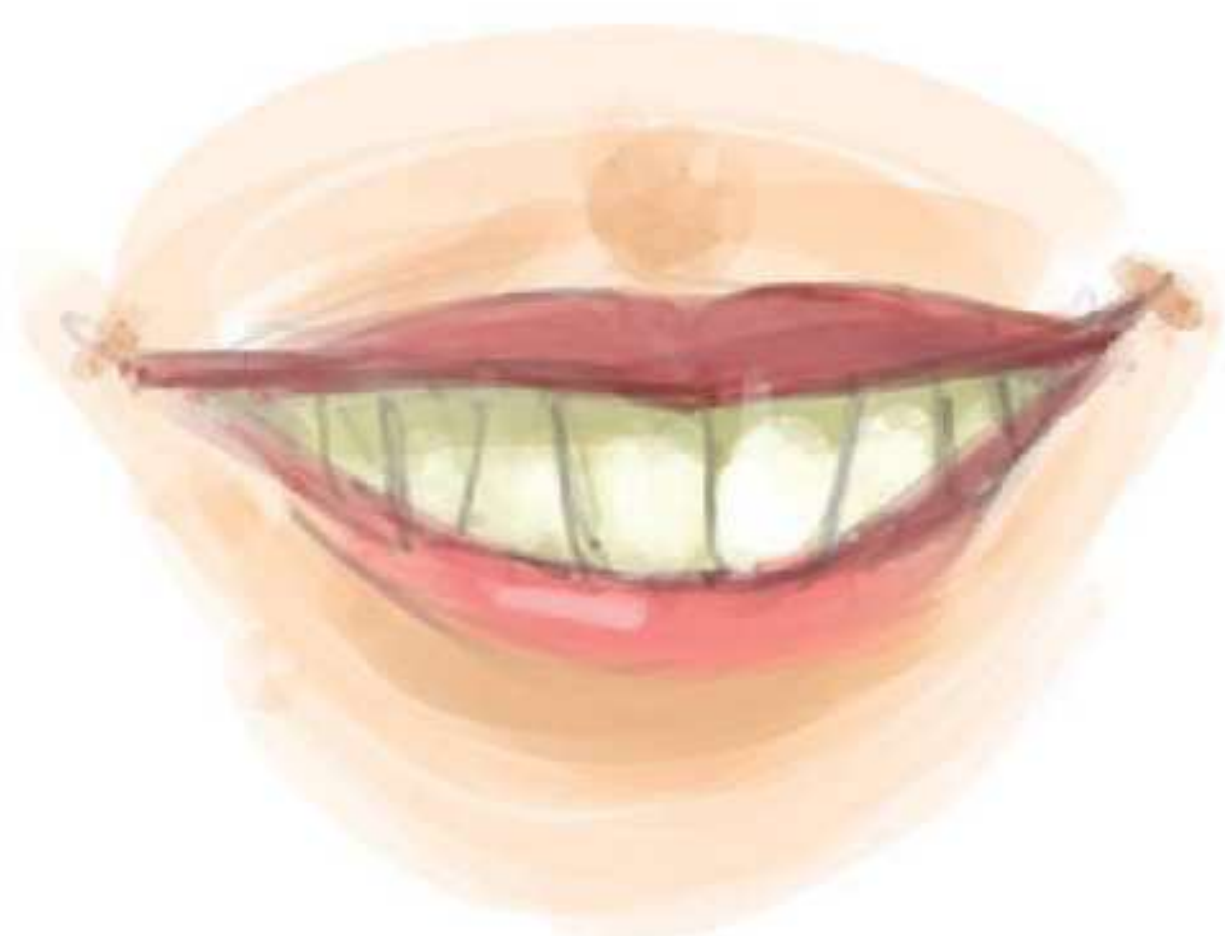
Stomatolog

Bakterie próchnicy bardzo go nie lubią za to, że szybko potrafi załatać wszystkie dziury, które zrobiły w twoich zębach.

Ortodonta

Zdarza się, że zęby są zdrowe, stomatolog nie znajdzie w nich żadnej dziury, ale nie chcą prosto rosnąć. Ortodonta na szczęście wie, jak je do tego namówić.

Kardiolog

Bicie serca to tajny język, który doskonale rozumie opiekujący się sercem kardiolog.

Alergolog

Jest jak rycerz, który walczy ze wszystkim, na co można być uczulonym i co powoduje, że kichasz, masz katar lub wysypkę.

Ortopeda

Ten lekarz ma pod opieką aż 200 twoich kości!

1. Do jakiego lekarza idziemy, gdy boli nas ząb? Do jakiego – gdy jesteśmy na coś uczuleni, a do jakiego – gdy skręciliśmy nogę?
2. Jakie znasz inne specjalności lekarskie? Na czym polega praca tych lekarzy?
3. Jak się nazywa miejsce, w którym leczy się poważnie chorych ludzi?
4. Przeprowadźcie w parach rozmowę. Jedna osoba niech będzie pacjentem, a druga lekarzem.

Spis treści

X Polska – nasza ojczyzna

46. Jak powstało państwo polskie? 4
Legenda o białym orle Wiera Badalska
Godło Polski
47. Legenda o dawnym Krakowie 7
Zakończenie „-ów”
Kukielkowa bajka o złym smoku, pięknej krakowiance i sprytnym Kubie Wiera Badalska
48. Skarby naszej Ziemi 10
Bogactwa Ziemi
Jak powstają kryształy soli? – doświadczenie
49. Narodowe Święto Niepodległości 12
Wolność, radość, niepodległość Wojciech Widłak

XI Zabawy z listopadem

51. Pogodowy kalejdoskop 14
Zjawiska atmosferyczne
Jak ludzie obserwują pogodę?
52. Stroje na jesienne chłody 16
Jesień Dorota Gellner
53. Modne – niemodne 18
W pogodni za modą Rafał Witek
54. Warto być sportowcem! 20
Trening czyni mistrza Maugo Domańska
55. Pokaz mody 22
Stroje na różne okazje

XII W krainie wyobraźni

56. Sposoby na długie wieczory 23
Sąsiadka Zagadka Rafał Witek
57. Nasze marzenia 24
Gdyby można było... Wojciech Widłak
Sztuka pisania. List – adresat i nadawca, budowa listu
58. Baśniowy świat 26
Świat elfów Ewa Hryszkiewicz
59. Co cieszy Świętego Mikołaja? 28
*** Jan Zmysłony
Sztuka pisania. List – wielka litera w listach

XIII Opiekujemy się zwierzętami

61. Czworonożni przyjaciele 30
Przeprowadzka Waldemar Cichoń
Sztuka pisania. Ogłoszenie – elementy ogłoszenia
Troszczymy się o swoje zwierzęta
62. Pracowite zwierzęta 34
Co robi? Co robią?
63. Jak postępować ze zwierzętami? 35
Jak traktować zwierzęta... na co dzień i od święta Rafał Witek
Spotkanie z nieznanym psem

64. Smakołyki dla leśnych zwierząt 37
Leśna choinka Elżbieta Zechenter-Splawińska
Sztuka pisania. Opis – uzupełnianie zdań podanym słownictwem
Rzeczowniki
65. Zbieramy wiadomości o zwierzętach 40
Albumy o zwierzętach

XIV Wkrótce Boże Narodzenie

66. Świat w zimowej szacie 42
To już zima Jerzy Ficowski
Zima w przyrodzie
68. Pamiętamy o innych 44
Dajemy prezenty Anna Onichimowska
Liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników
69. Wigilia w naszych domach 46
Wigilijna noc Małgorzata Strzałkowska
Sztuka pisania. Życzenia – elementy życzeń, redagowanie życzeń z wykorzystaniem podanego słownictwa
70. W świątecznym nastroju 48
Przybieżeli do Betlejem...

XV Zaczynamy nowy rok

71. Noworoczne postanowienia 50
Postanowienia Julki Zofia Stanecka
72. Dwanaście miesięcy 52
Kalendarzowa wyliczanka Rafał Witek
73. Umiemy zaplanować sobie czas 53
Dzień Emila Rafał Witek
74. Dlaczego warto być punktualnym? 54
Czas nie czeka
75. A czas płynie... 55
Nie tylko tik-tak

XVI Zimo, baw się z nami

76. My się zimy nie boimy 56
Dwie zimy Hanna Łochocka
77. Bezpieczni zimą 58
Umiem się zatrzymać! Małgorzata Węgrzecka
Stany skupienia wody – doświadczenie
78. Sporty zimowe 60
Na śniegu
„rz” wymienne na „r”
79. Zimowa stolica Polski 62
Pod Tatrami
Tradycyjny strój górali podhalańskich
Ten chłopiec, ta dziewczynka, to dziecko
80. Zimowe zabawy słowem 65
Potyczki ortograficzne: „rz” wymienne
Chmura w górze, góra w chmurze Małgorzata Strzałkowska

XVII Moja rodzina

81. Drzewo rodowe 66
Szukamy przodka Marcin Przewoźniak
Rodziny wyrazów
82. Zaproszenie na bal 68
Spór o koronę Katarzyna Sowula
Sztuka pisania. Zaproszenie – elementy zaproszenia
83. Moja babcia 70
Babcia Andiego Mira Lobe
84. Mój dziadek 72
Listek z przeszłości Rafał Witek

XVIII Hu, hu, ha, zima zła!

86. Co wiemy o śniegu? 73
Śnieg Hanna Łochocka
87. Tam, gdzie sroga zima 74
Mieszkańcy lodowej krainy
Sztuka pisania. Opis – uzupełnianie zdań
na podstawie pytań z wykorzystaniem podanego
słownictwa
89. Zdrowie jest ważne! 76
O lekarzach Iwona Czarkowska

Ilustracje i zdjęcia na okładce: Shutterstock.com, Depositphotos/whitebarbie.

Zdjęcia: Anna Szaniawska: s. 33/książeczka zdrowia; BE&W: s. 60/bobsleiści; BRIAN BEVAN/Alamy: s. 40/papuga w locie; Cezary Wojtkowski: s. 62/dom; Cultura Creative/Alamy: s. 50/mama; Cubolimages srl/Alamy: s. 41/żółw; Don Bartell/Alamy Stock Photo: s. 74/pingwin; FOTCOM Mariusz Cieszewski: s. 63/parzenice; Getty Images: s. 74/wieloryb; GORAJSKI DARIUSZ/FOTORZEPA: s. 49; Grzegorz Momot/PAP: s. 62/zawody; Grzegorz Jakubowski/PAP: s. 12/piechota; Grzegorz Jakubowski/PAP: s. 12/piechota; Henryk T Kaiser/BE&W: s. 10/kopalnia; Jane Burton/BE&W: s. 41/żółw w skorupce; Leszek Szymański/PAP: s. 6/rogatywka; Lucenet Patrice/Oréclia Lucenet Patrice/Oréclia/BE&W: s. 62/kolejka; Maciej Wróbel: s. 11, s. 63/ciupaga, s. 64/ciupaga; Phil Crosby/Alamy Stock Photo: s. 74/słoń morski; Phil Searle/Alamy: s. 60/saneczkarz; Plewczyńska/REPORTER/East News: s. 12/kawaleria; Shutterstock.com: papuga w całej publikacji, s. 6/moneta, słup graniczny, ptak, pieczęć, s. 10/bez kopalni, s. 14, s. 15, s. 18, s. 19, s. 20–21, s. 22, s. 24, s. 32, s. 33, s. 38, s. 40/ssaki, kartki, kanarek, papuga stojąca, kura, s. 41/zaskroniec, kameleon, jaszczurka, ryby, s. 43, s. 44, s. 45, s. 46, s. 48, s. 50/ojciec, syn, s. 53, s. 55, s. 60/snowboardzista, narciarz, s. 61, s. 62/góry, kierpce, skrzypce, oscypek, kapelusz, s. 64/bez ciupagi i koła, s. 66, s. 67, s. 68, s. 74/tło, albatros, foka, s. 75; Robert Read/Alamy Stock Photo: s. 40/jajka; technotr/Getty Images: s. 60/skoczek; Thinkstock/Getty Images/iStock/netopaek: s. 64/koło; Tomasz Kalarus/Muzeum Krakowa: s. 49; Włodarczyk Jan/BE&W: s. 62/Krupówki.

Ilustracje: Agnieszka Antoniewicz: s. 12–13, 20–21, 24, 44, 46, 50–51; Katarzyna Bajerowicz: s. 56–57, 70–71; Marcin Bruchnalski: s. 7/mak, rak, kożuch, 63; Elżbieta Grozdew: s. 11, 47, 59; Artur Gulewicz: s. 26–27; Jolanta Marcolla: s. 23; Aleksandra Michalska-Szwagierczyk: s. 4–5, 52; Joanna Olechnowicz: s. 8–9, 42; Marcin Piwowarski: s. 65, 76–77; Bogna Pniewska: s. 28; Jolanta Richter-Magnuszczyńska: s. 16–17, 73; Tomasz Samojlik: s. 33, 34, 36, 39; Elżbieta Śmietanka-Combik: s. 7/baran, 30, 35, 54, 58, 72; Katarzyna Urbaniak: s. 37; Katarzyna Warpas: s. 7/łuk; Bohdan Wróblewski: s. 6/godła.

Wydawnictwo Nowa Era oświadcza, że podjęło starania, mające na celu dotarcie do właścicieli i dysponentów praw autorskich wszystkich zamieszczonych utworów. Wydawnictwo Nowa Era, przytaczając w celach dydaktycznych utwory lub fragmenty, postępuje zgodnie z art. 29 ustawy o prawie autorskim. Jednocześnie Nowa Era oświadcza, że jest jedynym podmiotem właściwym do kontaktu autorów tych utworów lub innych podmiotów uprawnionych w przypadkach, w których twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Źródła

- s. 17 – „Świerszczyk” nr 21/2006
s. 30–31 – Waldemar Cichoń „Cukierku, ty łobuzie!”, Wydawnictwo Dreams, Rzeszów 2017
s. 37 – Krystyna Lenkiewicz „Wybór wierszy okolicznościowych dla klas I–III”, WSiP, Warszawa 1994
s. 42 – Jerzy Ficowski „Lodorosty i bluszczary”, Wydawnictwo Wolno, Lusowo 2017
s. 46 – „Świerszczyk” nr 24/2005
s. 70–71 – Mira Lobe „Babcia na jabłoni”, Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2006
s. 76–77 – „Świerszczyk” nr 4/2011

NOWY Elementarz Odkrywców

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do edukacji wczesnoszkolnej, na podstawie opinii rzeczoznawców: **mgr Marzeny Kędry, dr hab. Beaty Oelszlaeger-Kosturek, mgr Marii Gudro-Homickiej.**

Etap edukacyjny: I.

Typ szkoły: szkoła podstawowa.

Rok dopuszczenia: 2022

Numer ewidencyjny w wykazie MEiN: 1140/2/2022

Podręcznik został opracowany na podstawie *Programu nauczania–uczenia się dla I etapu kształcenia – edukacji wczesnoszkolnej „Nowy Elementarz Odkrywców”* zgodnego z podstawą programową z 14 lutego 2017 roku.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2024
978-83-267-4510-2

Autorzy: Ewa Hryszkiewicz, Barbara Stępień.

Współpraca autorska w zakresie edukacji przyrodniczej: Joanna Winiecka-Nowak.

Redaktor serii: Bożena Gepert.

Redakcja merytoryczna: Bożena Gepert, Agnieszka Grzegółka-Maciejewska, Monika Kubik.

Opracowanie redakcyjne: Jolanta Zubek, Iwona Lewandowska.

Redakcja językowa: Agnieszka Grzegółka-Maciejewska.

Nadzór artystyczny: Kaia Pichler. **Opieka graficzna:** Anna Szaniawska.

Projekt okładki: Logoteka Piotr Rudź. **Projekt graficzny:** Anna Wielbut.

Realizacja projektu graficznego: Małgorzata Koper, Dorota Gajda.

Fotoedycja: Maciej Wróbel.

Obróbka kolorystyczna zdjęć, ilustracji i montaż: Piotr Kawecki.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa

www.nowaera.pl, nowaera@nowaera.pl, Centrum Kontakt: 58 721 48 00

Jak dbać o książki

nowa
era

Twoje mocne strony

*Na książce się nie siada,
nie skacze i nie staje.*

*Książeczką się nie rzuca,
lecz ładnie się podaje.*

*Nad książką się nie jada
i picia się unika...*

*...lecz można ją przytulić –
to kodeks czytelnika!*

Nowa Era Sp. z o.o.

 www.nowaera.pl nowaera@nowaera.pl

 Centrum Kontaktu: 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-4510-2

9 788326 745102